RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919. Första kammaren. Nr 27.

Lördagen den 12 april, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Fortsattes överläggningen angående 29 § i andra lagutskottets i utlåtande nr 18 framställda förslag till lag om flottning i allmän flottled.

Lagförslag om flottning i allmän flottled.

Herr Frändén: Grundprincipen hos utskottsmajoriteten har vid behandlingen av denna paragraf varit att i görligaste mån bereda möjlighet för virkesägare att erhålla sitt virke avskiljt i flottleden mot skälig avgift, där detta varit påkallat, dels för tillgodoseende av ett allt mer ökat behov av förädlat virke i de inre delarna av landet, dels ock för vidare utveckling av träindustrien i och för den export, som numera börjat uppväxa efter floddalarna. Ju mera träförädlingen förlägges uppefter flottlederna och järnvägslinjerna, dess mera kommer skogsavkastningen att höjas och skogsvärden att främjas. Även ur rent statlig synpunkt är det ekonomiskt, att denna träförädlingsindustri uppmuntras. Jag är sålunda av rent motsatt uppfattning mot herr Enhörning, som påstod, att skiljeställena uppe efter älvarna enligt hans förmenande skulle verka därhän, att virket från kronans skogar i pris skulle komma att falla. I Norrbottens flottleder finnas exempelvis inga skiljeställen annat än vid kusten, och där betalas virket från kronans skogar allra sämst.

Vid framdragande av Inlandsbanan komma alla flottleder från och med Sveg till och med Gällivare att korsas, där skiljeställen bliva av allmänt behov påkallade för att inne i landet främja trävaruindustrien. Härigenom vinnes jämväl den högst värdefulla ortsförmanen, att befolkningen i de inre delarna av landet kan i hemorten erhålla sin utkomst och icke, såsom nu ofta är fallet, nödgas söka sig till andra platser för erhållande av arbete.

Enligt utskottsförslaget är avsikten att pålägga de flottande, som få sitt virke urskiljt, den flottnings- och utsorteringskostnad, som skäligen bör åläggas sådant virke, och att det skall åligga opartisk myndighet att i varje särskilt fall bestämma storleken av denna avgift, vid vilket förhållande man med fog *icke* lärer kunna påstå, att mannamån och oskäligt gynnande av vare sig den ene eller den andre av de flottande skall äga rum. Hittills ha flott-

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

ningsföreningarna bestämt storleken av den avgift, som de flottande haft att betala för virkets utsortering vid skiljeställena, och detta förfaringssätt har nu ägt rum allt ifrån flottledernas inrättande. I föreliggande förslag har bestämmandet av dessa avgifters storlek lagts i Konungens befallningshavandes hand.

För min del kan jag icke finna annat än, att det är större säkerhet för opartisk behandling, om denna bestämmanderätt ligger i offentlig myndighets hand än om den ligger hos dem, som kunna vänta nytta eller skada av beslutet.

För övrigt anser jag i olikhet med herrar von Sydow och Alexanderson att ifrågavarande paragraf är fullt så klart avfattad, att icke någon villrådighet skall kunna komma att uppstå vid dess tillämpning — en uppfattning som jämväl delats av de jurister, som deltagit i utskottsarbetet och tillhöra dess majoritet beträffande detta utskottsbetänkande. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Holmquist: Herr greve och talman! Jag blev uppkallad för en replik, som jag icke kunde återhålla. Det var med anledning av det yttrande, som en föregående talare, herr Enhörning, hade. Han förklarade, att det genom diskussionen gick några »röda trådar», den ena till Jämtland och jämtlänningarna, den andra till Dalarna och dalkarlarna — eller »masarna» vilket tillropades mig och som kanske är mer i enlighet med det något egendomliga språkbruk, som på visst håll användes. Jag kan för min del icke riktigt förstå, vad han därmed menade. Det är alldeles klart, att vi ha intresse för vår bygd och av den anledning söka göra, vad vi efter noggrant beprövande tro vara till denna bygds sanna fördel. Däremot är det icke lika lätt att förstå, vad herr Enhörning menade med den tredje tråden, som skulle gå till det s. k. »egna intresset» såsom en motsättning av de röda trådar, som gingo till Jämtlands och Dalarnas bygder. Jag kan naturligtvis icke i detta inlägga annat, än att det var ett intresse för de bygder, som herr Enhörning i detta avseende nu sökte få fram som sina särskilda skötebarn. Men att det skulle vara något »eget intresse» ur annan synpunkt, som i detta sammanhang *kan* komma till allvarligt bedömande vågar jag bestrida.

Sedermera nämnde samme talare »Mora-Nedet». Något skiljeställe med detta namn ligger icke i Dalarna, utan det torde vara »Mora-Noret», som han avsåg, vilket skiljeställe skulle ha uppkommit på fullkomligt olaglig väg. Jag vill nu hålla på, att man i riksförsamlingen ej har rättighet att kvälja en myndighets dom, men jag ber att få säga, att om man uttalar sig i den vägen offentligt i riksdagens första kammare, borde man ha mer bevis än vad hittills i det ämnet presterats. Jag har för min del en viss anledning att anse mig vara jurist. Min bästa tid har gått under tjänstgöring vid de olika domstolsmyndigheterna i landet, från den lägsta till den högsta. För övrigt har jag verkligen icke ensam avgjort det ifrågavarande ärendet, rörande Mora-Norets

skiljeställe, utan rådgjort med landets framstående jurister, och jag vågar påstå, att det fordras bättre bevisning, än här presterats för att framhålla, att detta beslut endast hade behövt överklagas för att bli undanröjt. Jag skulle hellre hava sett att detta överklagande hade skett och att högsta domstolen fått meddela utslag i frågan, än att ett sådant påstående framkommit i kammaren.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Vidare sade den ärade talaren, att han tvivlade på, att om det skulle bli samarbete mellan befallningshavandena i Kopparbergs och Gävleborgs län, man skulle komma till något resultat. Jag vet icke om det är någon misstro mot befallningshavanden i Gävleborgs län eller om den riktar sig mot mig, men jag ber att få säga, att den saken är mycket lätt ordnad, ty om icke två länsstyrelser komma överens, vilket är förutsatt i gällande lag, är det en högre myndighet, som avgör saken. Ur den synpunkten är faran icke stor. Vad nu beträffar huruvida överhuvud taget ett sådant samarbete mellan länsstyrelserna kan och bör komma till stånd, vågar jag icke säga annat än, att den frågan i viss mån är tveksam. Men jag har mig bekant, att ärenden, mycket likartade med dessa, föranlett sådant samarbete. Detta i anledning av den ärade talarens, herr Enhörnings, yttrande.

Då jag nu har ordet, vill jag än en gång betona, att det förefaller mig litet egendomligt, att man beträffande denna punkt i nu föreliggande lagförslag visar en så otrolig rädsla, jag vill nästan säga missaktning, för länsstyrelserna. I lagförslaget i övrigt ha i länsstyrelsens hand lagts mycket delikata frågor. Jag behöver endast påpeka, huru t. ex. i 34 § det är länsstyrelsen eller Konungens befallningshavande som får pröva flottningsföreningens reglemente, och särskilt en så grannlaga fråga som, hur man skall begränsa de flottandes rösträtt. Jag får säga, att man med samma skäl här hade bort giva Konungens befallningshavande en allmän instruktion. Där har man emellertid icke tvekat att lägga denna sak i befallningshavandes händer. Går jag så till § 40 är det ett liknande förhållande. Där skall befallningshavande i det län, där flottleden framgår, äga, där det *för tillgodoseende av ortens skogshushållning eller andra allmänna intressen finnes önskvärt*, för viss tid utse lämplig person etc. Där är det en sådan efter min mening ganska delikat prövning, som ortens skogshushållning och allmänna intressen fordra. Det är dock en sak, som är ganska vagt uttryckt. Slutligen heter det i 65 § i förslaget följande: »Önska olika flottningsföreningar sammanslås till en, fatte var för sig beslut därom. Dylikt beslut jämte förslag till reglemente skall för fastställelse underställas Kungl. Maj:ts befallningshavandes prövning.» Även det är en ganska delikat sak, som lagts i befallningshavandes händer. Jag skulle kunna framdraga en hel del sådana förhållanden. Att då i detta specialfall ha misstroende till Konungens befallningshavande, tycker jag med hänsyn till lagförslaget i övrigt är egendomligt.

Herr greve och talman, jag har endast med dessa ord velat

Lagförslag om flottning i allmän flottled.
(Forts.)

uttala, att jag för min del vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Dahl: Då jag låtit anteckna reservation till denna punkt, men under den hittills förda debatten icke deltagit i meningsutbytet, vill jag icke fördölja, att detta har sin väsentliga grund däri, att jag under ärendets behandling i utskottet intagit en ståndpunkt, som i viss mån skiljer sig både från reservanterna och utskottsmajoriteten. Jag har emellertid av rent taktiska skäl, när jag icke kunnat få bifall till den jämkningsmening, som jag ansåg lämpligen böra kunna på förhand omfattas av utskottet, anslutit mig till reservationen.

Det förhåller sig utan tvivel så, som en ärad talare på Jämtlandsbänken i början av diskussionen idag betonade, att här stå i själva verket mot varandra två mycket starka intressen, och då gäller det för oss, som känna oss, och, som jag hoppas, till stor del också äro alldeles oberörda av dessa intressen, att söka fatta den domarställning emellan dessa intressen, som tillkommer oss, när vi skola lagstifta i saken. Jag skall nu, sedan så många ord spillts på alla olika synpunkter, som kunna komma till beaktande, icke gå djupare in i frågan. Jag vill emellertid ej underlåta att säga, att det förefaller mig, som om Kungl. Maj:ts förslag något för skarpt betonade den undantagsställning, som skulle tillkomma långfärdsvirket, detta undantagsfall, som skulle föreligga, för att långfärdsvirket skulle deltaga i sorteringskostnaden uppe i flottleden. Jag har försökt få fram en jämkning i detta avseende, som skulle kunna, utan att lämna det fria obegränsade utrymme som herr Welanders förslag ger, i alla fall betona, att en viss lämplighetsprövning i första hand skulle bli gällande. Jag tror nu, att man skulle kunna komma till en lämplig avfattning i ungefärlig anslutning till vad herr Alexanderson med sitt återremissyrkande åsyftade, därest kammaren godkände reservanternas förslag. Då nämligen andra kammaren alldeles säkert kommer att omfatta utskottets mening, skulle det bli tillfälle för utskottet att på sammanjämkningens väg bjuda ett förslag, som skulle kunna möjliggöra en lösning, som kunde förena de stridiga meningarna. Det är således icke därför, att jag i allo ställer mig på reservanternas ståndpunkt, som jag ber att få yrka bifall till reservationen, utan därför att jag tror, att man på den vägen skulle komma till den ur riksintressets synpunkt lyckligaste lösningen av denna motsats mellan två mycket stridiga intressen.

Jag ber alltså, herr talman, få yrka bifall till reservationen.

Herr Östberg: Endast några ord! Herr Welander nämnde i sitt anförande, att om sorteringskostnaden för nedre delen av en flottled var så mycket större än kostnaden i den övre delen, kunde naturligtvis icke den övre flottleden vara med att dela kostnaden gemensamt. Det naturliga vore väl dock att, då flottningen är en gemensam angelägenhet, sorteringskostnaden också borde fördelas

gemensamt. Nu vill man icke gå med på det, därför att sorteringskostnaden nere vid havsmynningen ofta är så mycket större än längre upp i flottleden. Men man vill å andra sidan att flottande, som få vidkännas högre kostnad vid flodmynningen, ändock skola i alla fall betala en viss tribut till dem, som utsortera sitt virke tidigare. Det kan icke ligga något rimligt i detta.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Skulle man, som jag anser rättvisast, om det kan praktiskt genomföras, betrakta flottningen som en gemensam affär, skulle man naturligtvis också fördela sorteringskostnaden som en gemensam affär. Men då fruktar herr Welander, att det skall bli så mycket mer betungande för dem som på ett tidigare stadium sortera ut virket, och det vill han icke vara med om. Men han vill, att de som ha större egen utsorteringskostnad skola utan vidare åläggas bidraga till den, som har billigare egen sådan kostnad.

Flera av herrarna ha motiverat detta på det sättet, att det dock gäller att främja inlandsindustrin gent emot kustindustrin. Kustindustrin skall nu vara något, som man visserligen tolererar, men den skall dock bära en del av den kostnad, som tillhör inlandsindustrin, ty inlandsindustrin är så mycket viktigare än kustindustrin! — Detta betraktelsesätt synes mig alls icke riktigt, ty kustindustrin är dock den huvudsakliga exportindustrin, och trävaruexporten betyder ju kolossalt för hela vårt lands ekonomiska tillvaro. Av den trävarutillverkning vårt land har, kan endast en ringare del konsumeras inom landet. Större delen måste exporteras, och det gäller att icke betunga den med onödiga utgifter, ty på den exporten beror vårt lands hela handelsbalans och därmed också vår ekonomiska existens. Jag kan således icke finna, att det är ett rättvist krav, om man nu begär, att den stora exportindustrin skall betala en del av kostnaden för inlandsindustrin.

Reservanterna hava naturligtvis varit med om att *i mån av båtnad*, skall den ifrågavarande flottningen betala en del, men i den mån den har skada, skall den icke betala. Det är närmast orimligt att fordra, att den som har skada av virkets urskiljande, skall betala kostnaden för detta avskiljande. Om man tager ett exempel från järnvägarna, icke kan man väl begära, att de, som skola frakta gods på järnvägarna längre bort, skola betala urlastningen vid vissa förut varande stationer, därför att de sedan fortsätta, utan var och en må bekosta sin urlastning, och det är det reservanterna liksom Kungl. Maj:t påfordra även i fråga om flottleder.

Nu har man anlagt mycket stora synpunkter på de sociala och industriella förhållandena. Herr Gezelius har särskilt rört sig i, om jag så får säga, de högre regionerna. Men skulle vi icke kunna återföra saken till det enkla faktum, att här är fråga om att fördela sorteringskostnaderna vid de olika skiljeställena? Här är icke fråga om att undertrycka några skiljeställen eller, som herrarna på andra sidan vilja påstå, att vi vilja förhindra skiljeställens uppkomst. Det vilja vi visst icke. Men man vill, att de som påkalla skiljeställen, i första hand skola bära kostna-

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

den därför, och endast i den mån de andra hava fördel, dessa skola betala. Det är nämligen alldeles klart, att dessa skiljeställen kunna anordnas så, att de komma att innebära en stor nackdel för det virke, som skall fortsätta till kusten. Det kan hända, att genom att skiljeställen anordnas, detta virke fördröjes icke blott en oskälig tid under själva flottningen, utan till och med får ligga över till ett annat år, och den förlust som därigenom åsamkas, det kan herrarna förstå, är mycket stor. Då är det ju orimligt att begära, att den, som åsamkas denna stora förlust, icke endast skall bära kostnaden för egen sortering utan även för sorteringen av det virke, som åstadkommer denna förlust.

Det sakkunnigförslag, som utarbetats, var utställt till utlåtande av länsstyrelserna; och dessa, även länsstyrelsen i Kopparbergs län, ha ej haft något att erinra mot kommittéförslaget i denna del.

Här har sagts gentemot herr Alexanderson, att han icke borde ha argumenterat som han eljes gjort mot utskottsförslaget, när man från statsrådsbänken förklarat, att man kunde vara med om utskottets förslag. Men det är givet, att statsrådet måste vara mera intresserat av sitt eget förslag än av utskottets förslag. Då vi reservanter anslutit oss till Kungl. Maj:ts förslag, hava vi naturligtvis gjort detta för att vi ansett detta vara bättre än utskottets förslag. Jag tror också att, om man ser saken ur allmän, ur nationalekonomisk synpunk, och ur synpunkten av att rättvist fördela kostnaden mellan dem, som begagna sig av de olika skiljeställena, måste man komma till det resultat, att Kungl. Maj:ts förslag har företrädet.

Här har herr Pers särskilt framhållit, att man å vår sida icke skulle vilja tillgodose inlandsindustrins intressen. Jag tror dock icke att någon vill underskatta denna industri, i den mån den har livskraft, men det gäller å andra sidan att icke uppamma den genom en orättmätig eller konstlad fördel. Inlandsindustrien må vi alla inom vissa gränser skatta högt, men den kan ej jämföras i nationalekonomisk betydelse med den stora exportindustri, som har att hävda vårt lands ekonomiska intressen, särskilt i dessa så kritiska tider.

Då jag är övertygad om att detta förslag, som av de sakkunnige framlagts, av Kungl. Maj:t understötts och av länsstyrelserna icke rönt någon erinran, då kommittéförslaget varit utställt till länsstyrelsernas prövning, är ägnat att tillgodose alla berättigade intressen, skall jag fortfarande, herr greve och talman, yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Ericsson, Ollas: Herr greve och talman! Då mitt namn återfinnes under den motion, som legat till grund för utskottets förslag i förevarande paragraf, tänkte jag, att det skulle vara onödigt att här tillkännage min mening. Men nu kan jag dock icke underlåta att säga några ord med anledning av den diskussion, som i ärendet förekommit.

Om jag då börjar med vad den siste ärade talaren sade, så förefaller det mig ganska märkligt, att en utskottsledamot kan komma med sådana påståenden, som de han nu presterat. Han påstod, att exporten till utlandet är den övervägande och viktigaste och att man således i första hand bör hjälpa den. Hemindustrin, tycktes honom nog, att få komma i efterhand. Jag trodde att Herr Östberg åtminstone skulle ha tagit intryck av de siffror, som presterats under diskussionen, om han icke gittat taga reda på dem som utskottsledamot. Ifrån en talare på Dalabänken har ju tydligt och klart räknats upp en hel massa siffror, som visa, att inomlandsindustrien t. ex. bara utefter Dalälven är betydligt större än den, som är förlagd nere vid Dalälvens utlopp. Och inomlandsindustrien, som under senare tider tagit en storartad utveckling, tillgodoser icke blott landets behov i förevarande fall, utan densamma exporterar icke heller så litet. Man förädlar den råa varan och kan sända till utlandet icke blott papper och pappersmassa utan även snickerivaror. Jag tror, att om man verkligt ser den föreliggande frågan från nationalekonomisk synpunkt, skall man finna att det är att föredra, att industrien uppblomstrar i sin fulla helhet framför att på det sätt berörda talare tycktes förorda utföra råvaror. Om icke annat så skapar det mera arbetstillfällen genom att även förädla varan hemma, än genom att endast exportera råprodukterna.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. Forts.

Här har vidare talats om Korsnäs sågverks förflyttning ned till havet och även omnämnts, att det flyttats tillbaka. Ja, vad har varit anledningen därtill? Jo, jag har talat med en del intressenter, som bestämt sagt: När vi hade att avverka gammal och utväxt skog, som kunde tåla att ligga i vatten nästan hur länge som helst, då var det förmånligt att få begagna flottleden och frakta timret ned till havet. Nu däremot hava tiderna förändrats. Nu taga vi växande skog, som icke kan ligga i vattnet så länge, och därför att en hel massa virke sjunkit för oss, under den långa vägen, ha vi ansett lämpligare ja, rent av nödvändigt för oss att gå tillbaka till Korsnäs. Så resonerar man, och det är absolut säkert, att det är på det sättet. Det är nu för tiden icke alls något ovanligt att man utmed flottlederna skall finna virke av sådan beskaffenhet att det ej kan läggas ned i flottlederna, förrän det legat på land ganska lång tid och torkat ut, innan det kan vältras ned i flottleden och flottas. Skall man nu vidtaga sådana åtgärder, att man lägger hinder i vägen för den industri, som i sin helhet tillvaratager varan och kan tillgodogöra sig den såväl för landets eget bebov som för exporten, då är lagstiftningen på orätt väg. Det är min fulla övertygelse.

Vidare har det talats om, och det var särskilt det som gav mig anledning att begära ordet, då den siste talaren på förmiddagen herr Enhörning yttrade, att då statens kronoparker till huvudsaklig del eller vanligtvis voro tillfinnandes i de övre delarna av floddalarna skulle detta ha till följd att statens inkomster av dessa skogar skulle i hög grad minskas, om man ginge på ut-

Lagförslag om flottning i allmän flottled. Forts.)

skottets förslag. Detta är rama motsatsen till mina erfarenheter. Sedan vi fingo ett skiljeställe vid Mora-Noret, har det blivit en sådan konkurrens mellan intressenterna omkring Siljan och ägarna till långfärdsvirket, att priserna ha gått i höjden otroligt, och icke minst för virket från kronoparkerna.

När man känner dessa förhållanden, förstår jag mig icke på, huru man här kan uppträda med sådana argument som motstandarna till utskottsförslaget nu gjort.

Nu har vidare sagts, och det framgår även av utskottets betänkande, att man även tänkt sig en annan väg än Kungl. Maj:t, eller den utskottet förordat, nämligen att fördela skiljekostnaderna efter hela flodleden lika mellan de olika virkesägarne. Men jag må säga för min del, att om jag för ut den tanken på förhållandena i Dalälven, denna tanke omöjligen rättvisligen kan realiseras. Varför det då? Jo, därför att Dalälven har så många och stora tillflöden.

Ingen lär väl på allvar vilja sätta ifråga att virkesägare som flottar efter övre Österdalälven ned till skiljestället i Mora skall deltaga i skiljekostnader för virke som kommer ut i älven betydligt längre ner exempelvis från Västerdalälven, Vanån, Amungs- och Ljugarvattnet etc. Efter mitt sätt att se kan jag icke finna, att det är någon rimlighet i ett sådant förfarande.

Nu vill jag till sist nämna, att jag varit med och debatterat denna fråga icke blott i år utan även i fjol, då frågan var påtänkt att föreläggas riksdagen, man undersökte alla möjliga utvägar för att lösa frågan så rättvist som möjligt till gagn för alla parter och jag får säga att ehuru jag till en början var ganska tveksam om att lägga den makt, som utskottet här föreslagit i länsstyrelsernas händer, så, efter att hava prövat alla olika förslag har jag för min del icke kunnat finna någon bättre utväg än den som föreligger i utskottets förslag. Under den långa debatt som här försiggått i dag har icke heller någon kunnat påvisa någon bättre väg. Herr Alexanderson har icke heller något bättre förslag att komma med, men vill i lagtexten få fastslagna vissa principer eller vissa linjer efter vilka länsstyrelserna skola gå. Ja, men här har det tydligt framvisats, att det är så olika förhållanden på olika trakter, att den vägen tror jag icke är framkomlig.

Herr talman, jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Alexanderson: Herr talman! Jag skulle icke ännu en gång ha besvärat kammaren, om icke förhållandet varit, att en ärad talare på Jämtlandsbänken, herr Welander, visat sig alldeles hava missförstått innebörden av mitt återremissyrkande. Han trodde att jag därmed åsyftade, att utskottet skulle till dryftning ånyo upptaga en helt annan princip för hela stadgandets läggning, nämligen den, som utskottet säger sig en gång ha varit inne på, men funnit sig icke våga fullfölja. Det var icke alls förhållandet. Tvärtom betonade jag, att på detta skede av ärendet den

principen icke låter sig upptagas, utan att innebörden i mitt återremissyrkande uteslutande var, att i utskottets lagtext skulle införas, med viss jämkning, de direktiv för skälighetsprövningen, som för närvarande finnas i utskottets motivering.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Därmed skulle ej heller uppstå den olägenhet, vilken såväl herr Hult som senast herr Ollas Ericsson sökt antyda, nämligen att Konungens befallningshavande skulle bliva alldeles bunden vid sitt hänsynstagande till vissa bestämda faktorer, utan givetvis skulle lagtexten så avfattas, att det bleve möjligt att taga hänsyn även till andra icke närmare preciserade faktorer. Men å andra sidan skulle man göra det så, att Konungens befallningshavande finge sin uppmärksamhet inriktad på vissa omständigheter, som i främsta rummet, som under alla förhållanden böra tagas under omprövning; därmed hade man ock indirekt anbefallt honom en viss försiktighet i fråga om att taga hänsyn även till andra, i lagen icke direkt nämnda faktorer. Jag vidhåller mitt yrkande om återremiss.

Herr Gezelius: Endast några ord i anledning av den ärade utskottsordförandens frestande förslag, att vi skulle fatta ett beslut, som skulle leda till en lycklig lösning av frågan genom sammanjämkning med andra kammaren. Jag ber då först att få fästa uppmärksamheten på, att andra kammaren ännu icke hunnit så långt i denna fråga som vi och, jag tvekar icke att säga — det ha vi rik erfarenhet av, vi veta det alla — att den metoden är ett tveeggat svärd. Om vi fatta beslut i denna kammare i det öppet angivna syftet att åstadkomma ett slutligt resultat medels en sammanjämkning med andra kammaren, som konvenerar oss skulle jag icke hålla det för otroligt, att denna vädjan skulle visa sig ha hörts in i andra kammarens sal. För övrigt vågar jag erinra den ärade ordföranden om alla de mindre lyckliga resultat av den lagstiftningsmetod som heter sammanjämkning. Sammanjämkningsinstitutet är ett nödvändigt ont, och man bör sannerligen icke mana fram det, om man vill söka åstadkomma en god lagstiftning. När den ärade utskottsordföranden deklarerade sin anslutning till herr Alexandersons synpunkt, som motiverade ett återremissyrkande, ber jag att få erinra, att de olika yrkandena icke låta sig förenas. Jag vill därför hemställa till kammaren, att den icke låter sig förledas av den ärade utskottsordförandens förslag att bringa denna fråga i den ställningen att få lösas efter auktionssystemet.

Den ärade utskottsledamoten herr Östberg har återupptagit frågan om den fördröjning av virkets framflottande, som skulle föranledas av bifall till utskottets förslag. Antingen menar herr Östberg att det går saktare att sortera, om man fördelar samma kostnader efter den ena metoden än om efter den andra. Men det lärer herr Östberg icke mena, utan herr Östberg avser, att, om man tager reservanternas förslag, sätter man stopp för urskiljningen uppe i vattendragen. Jag föreställer mig, att det icke gi-

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

ves något tredje; och hans linje är därför klar. Herr Östberg vill genom bifall till reservationen hindra den urskiljning av virket inuti landet som vi motionärer fört fram. När nu herr Östberg talar om fördröjning — han är icke den förste, och många av herrarna veta icke vad det betyder — ett à två år, vill jag säga, att i Dalarna ha vi en utmärkt anordning av våra flottningsförhållanden och en utmärkt flottningsförvaltning, och jag är övertygad om, att även på detta område vissa landsändar hava mycket att lära av oss — jag vågar därför icke generalisera — men inom Dalälvarnas flottningsområde är en fördröjning på grund av virkesurskiljning i stort sett en legend, och talet om att någon fördröjning under avsevärd tid skulle föranledas därav saknar fog. Det är sant, att virket måste stoppas på många håll men det är icke väsentligen för sortering. Det går icke att släppa virket utan hållbommar både här och där, och särskilt är detta klart, vad angår den enda plats där nu finnes gemensamt skiljeställe i Dalarna, nämligen i Mora. Flottningsföreningen hade redan före anläggningen av det enskilda skiljeställe, som där fanns före det gemensamma, måst anordna hållbommar för att hålla mot virket. Det är icke möjligt att taga mot det i den omfattning det framkommer. Det är detta förhållande och svårigheter med virket från bivattendragen ävensom vissa av växlande nederbörd beroende vattenförhållanden, som väsentligen föranleda att det blir fördröjning av virket. Härtill komma givetvis sådana förhållanden som husbehovsflottning, separatflottning och sådant, som inverkar oberoende av huru vi taga lagen i denna del.

Jag har icke kunnat underlåta att motsäga denna upprepade försäkran, som skulle kunna dupera många av Eder, som icke känna förhållandena närmare på detta område, att ett bifall till utskottets förslag skulle medföra ett fördröjande i avsevärd omfattning. Men i varje fall finnes det icke någon rimlig möjlighet, att fördröjningens större eller mindre längd kan bero på, huru man fördelar kostnaden, ty sortering som sortering, det är kostnadsfördelningen det gäller.

Här begäres ingen subvention. Här begäres icke annat än att det virke som forslas vidare skall vidkännas *sin* andel i utgifterna, och det är icke subvention. Vi stå icke här som supplikanter utan endast med det anspråket att lagstiftaren icke i lagen skall uppställa sådana regler, som premiera somliga landsändar på andras bekostnad.

Herr Östberg: I det sista uttalandet av herr Gezelius kan jag fullt instämma, nämligen att vi icke böra stifta en lag som premierar den ene på den andres bekostnad, och jag är även ense med honom om att man ju måste för någon tid stoppa det virke, som skall flottas ut i flodmynningen, därför att man måste särskilja det virke som skall förädlas inne i landet. Men vad vi reservanter mena är, att, när det virke som skall gå vidare måste vidkännas den olägenheten att icke komma fram så tidigt som eljest skulle

kunna bliva fallet, detsamma icke skall betala kostnaden för upptagande av det virke som tagits upp tidigare. Det är ju en dubbel orättvisa. Vi finna oss naturligtvis i, att det virke som skall gå längre måste stoppas för det virke som tidigare tagits upp. Men då, säga vi, få vi icke öka olägenheten — ty en olägenhet är det — genom att låta det virke som skall gå längre betala upptagningskostnaderna av det virke som tages upp tidigare, annat än i den mån långfärdsvirket har båtnad av den tidigare utsorteringen av vissa partier av flottgodset. Jag förstår icke, att icke var och en inser rättvisan i den principen. Jag ber att fortfarande få yrka bifall till reservationen.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Herr Dahl: Jag skall endast med ett par ord svara min ärade vän på Dalabänken.

Han varnade de ledamöter som äro benägna för utskottets förslag, att lyssna till min hemställan, men jag vill försäkra den ärade ledamoten, att det icke var till dessa ledamöter av kammaren, som jag riktade min vädjan, utan till dem, som ställa sig tveksamma i frågan, och det finnes många som ha anledning till det. Efter de vittnesmål och mycket stridiga anföranden som förekommit, bör även herr Gezelius icke finna det förvånande. Det är således till de tveksamma jag riktar min vädjan för att de skola få tillfälle att taga saken i förnyat övervägande.

Herr Enhörning: Herr greve och talman, mina herrar! Då jag yttrade mig om det livliga intresse, som den ärade talaren hyste för Dalarna, var det ju givetvis beroende på vad han här yttrat och vad han för övrigt därstädes verkat och gjort. Det ligger därför nära till hands att antaga, att, om han skulle, såsom han förmodade och trodde att lagtexten inbjöd till, förhandla med Konungens befallningshavande i Gävleborgs län, intressena skulle bli stridiga, och oaktat han har en motsatt åsikt, tror jag fortfarande, att dessa intressen mycket betydligt strida mot varandra, och att det skulle bli ganska svårt beträffande skiljeställena i Dalarna att komma överens med vederbörande där nere i Gävleborgs län.

Nu nämnde den ärade talaren på Jämtlandsbänken något om skogarnas värde i Norrbotten och angav att dessa givetvis ägde betydligt mindre värde än skogarna här nere. Så kan det vara på många ställen, men på många ställen gör sig ett motsatt förhållande gällande. Detta visas helt enkelt av den omständigheten, att man numera, såsom man påstår, med fördel tager virke från Norrbotten till och med från Torne älv och från finska sidan och forslar det längs kusten ned till sågverken, ända till Sundsvall och till och med längre söder ut. Jag har hört sägas att den stora pappersfabriken i Uppland tager virke ända från Piteå och Luleå älvar till Roslagen. Denna omständighet, mina herrar, visar, att dessa skiljeställen som vi nu diskutera så livligt om, komma

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

att i hög grad försena och omöjliggöra en sådan flottning längs kusten av Bottniska viken.

En ärad talare på Jämtlandsbänken har i en avgiven längre motion klagat över, att kronans virke i Norrbotten icke blivit sålt. Om dylika skiljeställen skulle inrättas överallt i Norrbottens län, om man där skulle inrätta lika många som i Dalarna, skulle detta helt och hållet omöjliggöra flottning av dylikt virke längs Bottniska vikens kust, och om detta skulle inträffa, är det givet att Kungl. Maj:t och kronan skulle komma att betinga betydligt mindre pris däruppe i Norr- och Västerbotten, än vad hittills varit fallet.

Nu är förhållandet, att Dalälven är en utomordentlig flottled, den skötes på ett utomordentligt sätt, men den är också utomordentligt gynnad i alla avseenden av naturen, och därigenom kunna också så många skiljeställen existera utan att alltför många klagomål uppstå. Men, såsom jag anförde under förmiddagens lopp, har det dock i alla fall inträffat, att en hel del virke, som kan räknas i hundratusental för att icke säga miljontal, frusit in i nedre Dalälven och icke kommit fram till sågverken samma år. Detta har förorsakat en kolossal stor skada icke blott för sågverken själva, ty därom talar ingen, utan för den befolkning, som skall leva på detta arbete. Det är icke vidare angenämt för dessa, att sågningen under vintern måste nedläggas vid ett stort sågverk, det är icke vidare angenämt för regimen, för förvaltningen av verken, att deras arbetarestam decimeras och försvinner jorden runt, eller åtminstone Sverige runt och det är icke så gott att åter samla en god och pålitlig arbetarestam; jag måste påstå att detta medför en ofantligt stor skada såväl för industrien som för arbetarestammen.

Nu säger återigen den ärade talaren på Dalabänken, att han tycker om hemindustri. Ja, mina herrar, vem gör icke det? Det göra vi alla, och jag missunnar varken Dalarna eller Jämtland eller Värmland eller något annat län eller landskap inne i landet att förvärva och draga industri till sig. Det är en mycket god gärning, som jag hoppas skall utveckla sig ännu mer, men å andra sidan få herrarna icke förvåna sig över, om vi, som bo och leva vid kusten, söka i den mån det är oss möjligt skydda våra intressen. Det är så, att, om en hel del dylika skiljeställen skulle inrättas uppe i landet och vi skulle deltaga i kostnaderna för dem, dessa kostnader kunde bliva oss övermäktiga. Jag har, herr talman, fått en liten uppgift om, huru det ställer sig med kostnaderna. Jag har här en tablå över kostnaderna för år 1918 inom flottleder, tillhörande Dalälvarnes flottningsförening, nedre och nedersta Dalälvens flottningsföreningar, Amungen—Hosjö flottningsförening samt Ellingeåns flottningsförening. Här står att skiljekostnaderna per stock uppgår till inom Vanåns 9 distrikt 25,823, inom Väster Dalälvens 11 distrikt 24,409, inom Mora distrikt 8,157, jag tillåter mig bortkasta fraktionerna, vid Avesta 28 öre, vid Remsön 8 öre och vid Färnäs 3 öre.

Om nu sågverken vid kusten skola deltaga i dessa kostnader, så förstår herrarna, att dessa bliva mycket stora, för vilka de icke ha den ringaste fördel men i stället mycket stor nackdel, och det är ett faktum som icke kommit fram tydligt nog. Under sådana förhållanden få herrarna sannerligen icke förtänka oss att vi vilja, i den mån det är oss möjligt, gentemot dessa stora och mäktiga inlandsintressen försvara var sak och icke godvilligt påtaga oss en del av deras egna omkostnader, och jag ber därför att fortfarande få hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Herr Welander: I anledning av det långa anförande herr Enhörning hållit vill jag svara att varken han eller andra skola vara så oroliga. Herr Enhörning säger, att de som leva och andas vid kusten böra försvara sina intressen. Men även om Kungl. Maj:ts förslag icke skulle bifallas, kunna de nog ändå »leva och andas» med sin industri, så att faran är visst icke överhängande.

Jag begärde ordet egentligen med anledning av herr Östbergs erinran mot mig om rättvisa. Han sade, och det kan jag icke låta passera obemärkt, ty jag är känslig för denna sak, att när jag hörde att skiljekostnaden vid kusten var 13 öre och längre upp 6 öre, ville jag icke längre att kostnaderna skulle fördelas, men att de skulle delas i anseende till skiljeställen högre upp. — Ja, det beror helt enkelt just på att det är rättvisa i det senare fallet, men icke i det förra. Varför är det som vi hela tiden hållit på att skiljeställena skola deltaga i kostnaden? Vi ha i timtal hållit på med detta ämne och hava icke blivit ense eller ens förstått, vad vi vilja hålla fram. Det är därför, att det virke som flottas vidare, har nytta av att virke urskiljes, därför att det blir så mycket mindre virke vid kusten och färre märken att skilja. Men alldeles av samma skäl kan man icke begära att de, som avskilja sitt virke uppe i älven, skola deltaga i skiljekostnaden vid kusten, enär de däruppe icke ha någon som helst nytta därav, och således är det endast full rättvisa. Reservanterna säga, att deras ståndpunkt innebär full rättvisa, men jag tror mig ha visat, att så icke är förhållandet. Jag för min del tror mig hålla på rättvisans gudinna lika mycket som någonsin herr Östberg och litet till. Härvidlag äro verkligen snedsprång begangna av reservanterna.

Herr Lindhagen: Jag har känt ett behov att tillkännagiva — vilket nog är fallet med många andra av kammarens ledamöter, — att för dem, som i likhet med mig icke känna närmare till den här saken, ju längre vi höra på herrarnas diskussion, desto oklarare blir saken åtminstone för oss. Och jag är övertygad om att, när nu professor Alexanderson vinkar med den utvägen att genom en kompromiss rädda oss ur den svåra situationen, tror jag, att det blir en mycket mager kompromiss efter en så fet process. Under sådana förhållanden, herr talman, kan jag icke finna annat än att denna diskussion ger mig i utomordentlig grad vatten på min kvarn, att vi må dröja till nästa år, och det har jag

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

hört mer än en här säga, så att jag ber att få föreslå det — jag vet icke i vad form jag skall yrka det — jag yrkar avslag på paragrafen och på alltihop.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på förevarande paragraf framkommit följande yrkanden: 1:o) att densamma skulle godkännas; 2:o) att kammaren skulle godkänna motsvarande paragraf av Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; 3:o) att paragrafen skulle avslås; samt 4:o) att paragrafen skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden samt förklarade sig finna propositionen på godkännande av Kungl. Maj:ts förslag i förevarande del vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav herr talmannen upptog vart och ett av de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraproposition i den förestående voteringen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraproposition antaga godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse.

Jämväl om kontrapropositionens innehåll äskades emellertid votering. I anledning härav, och sedan till kontraproposition vid den sålunda begärda omröstningen antagits återremiss, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraproposition i huvudvoteringen om 4 kap. 29 § i andra lagutskottets i utlåtande nr 18 framställda förslag till lag om flottning i allmän flottled antager godkännande av utskottets förslag i denna del, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraproposition i nämnda votering antagits återremiss.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 18.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 4 kap. 29 § i Kungl. Maj:ts förslag till lag om flottning i allmän flottled, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes motsvarande paragraf av andra lagutskottets i utlåtande nr 18 framställda förslag i ämnet.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit på följande sätt:

Ja — 38;

Nej — 33.

30—33 §§.

Godkändes.

34 §.

Denna paragraf lydde:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

För flottningsförening skall finnas reglemente, som Kungl. Maj:ts befallningshavande efter prövning av därtill avgivet förslag fastställer.

Flottningsförenings reglemente skall angiva:

1. föreningens benämning;
2. den eller de allmänna flottleder, som med föreningens verksamhet avses;
3. den ort inom riket, invid eller i närheten av flottleden, där flottningsstyrelsen skall hava sitt säte;
4. huru styrelsen skall, såvitt på föreningens val ankommer, sammansättas;
5. antalet revisorer, som av föreningen skola utses;
6. tiden för räkenskapsavslutning;
7. *huru ofta ordinarie flottningsstämma skall hållas;*
8. det sätt, varpå kallelse till stämma skall ske och andra meddelanden bringas till de flottandes kännedom, ävensom den tid före stämma, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna;
9. *huruvida och i vad mån begränsning av flottandes rösträtt skall äga rum;*
10. inom vilken tid föreningen, efter ty i 10 § stadgas, varje år skall utse skiljeman och ersättare för honom så ock inom vilken tid på förhand utsedda skiljemäns och ersättares ävensom i 44 § omförmälda ombuds namn och adresser skola anmälas hos Kungl. Maj:ts befallningshavande;
11. tiden för flottningsförlagets inbetalande;

(i utskottets förslag:)

7. *antalet ordinarie flottningsstämmor årligen samt tiden för desammas hållande;*
9. *den begränsning av flottandes rösträtt, som skall äga rum;*

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

12. närmare föreskrifter om vad den, som ärnar deltaga i allmän flottning, har att iakttaga jämlikt 66 §;

13. vad husbehovsflottande har att ställa sig till efterrättelse i avseende å såväl anmälan om tillämnad flottning som iakttagande av nödiga försiktighetsmått;

14. den tid, efter vars förlopp rätten till timmermärke, som lämnats utan användning, skall vara förlorad.

Ej må i reglemente intagas bestämmelse, som finnes stridande mot denna eller annan lags föreskrifter.

Herr Lindhagen: I den 9 punkten har Kungl. Maj:t föreslagit, att i reglementet skall finnas bestämmelser »huruvida och i vad mån begränsning av flottandes rösträtt skall äga rum». Utskottet har tagit bort »huruvida» och förslagit »den begränsning av flottandes rösträtt, som skall äga rum». Norrlandskommittén, som man talat om, hade föreslagit en begränsning till en tiondel, och dessutom kunde reglementet innehålla andra saker. I den motion, som jag väckt, har i motiven för mitt yrkande framhållits, att det nu borde bliva en begränsning av rösträtten och helst till lika rösträtt i anslutning till den kommunala rösträttsreformen, då denna sammanslutning är ett slags kommunalt företag för visst ändamål. Därför ber jag att få yrka, att 9 punkten i denna paragraf får följande lydelse: »den begränsning av flottandes rösträtt att varje röstande har allenast 1 röst».

Herr Dahl: Herr talman! Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att rörande nu föredragna paragraf yrkats dels att densamma skulle godkännas, dels ock, av herr *Lindhagen*, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att den med 9 betecknade delen avfattades sålunda: »den begränsning, att varje röstande har allenast en röst.»

Vid sedermera enligt dessa yrkanden framställda propositioner godkändes paragrafen oförändrad.

35—38 §§.

Godkändes.

39 §.

Förevarande paragraf hade följande lydelse:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)	*(i utskottets förslag:)*
Styrelsen väljes å flottningsstämma, dock att en ledamot därav *skall* efter ty i 40 § stadgas utses på annan sätt.	Styrelsen väljes å flottningsstämma, dock att en ledamot därav *kan* efter ty i 40 § stadgas utses på annat sätt.

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Till styrelseledamot må utses annan person än flottande.

Ledamot av styrelsen skall vara här i riket bosatt svensk medborgare, där ej för särskilt fall Konungen medgiver undantag.

Styrelseledamot må, ändå att den tid, för vilken han blivit utsedd, ej gått till ända, skiljas från uppdraget genom beslut av den, som utsett honom.

Avgår av föreningen vald styrelseledamot, innan den tid, för vilken han blivit vald, gått till ända, och finnes ej ersättare, åligger det övriga styrelseledamöter, såframt styrelsen ej är beslutför med kvarstående ledamöter eller enligt reglementet fulltalig styrelse alltid skall förefinnas, att ofördröjligen föranstalta om val av ny ledamot.

(i utskottets förslag:)

Till styrelseledamot må utses annan person än flottande.

Ledamot av styrelsen skall vara här i riket bosatt svensk medborgare, där ej för särskilt fall Konungen medgiver undantag.

Styrelseledamot må, ändå att den tid, för vilken han blivit utsedd, ej gått till ända, skiljas från uppdraget genom beslut av den, som utsett honom.

Avgår av föreningen vald styrelseledamot, innan den tid, för vilken han blivit vald, gått till ända, och finnes ej ersättare, åligger det övriga styrelseledamöter, såframt styrelsen ej är beslutför med kvarstående ledamöter eller enligt reglementet fulltalig styrelse alltid skall förefinnas, att ofördröjligen föranstalta om val av ny ledamot.

Lagförslag om ändringar i vattenlagen. (Forts.)

Herr Larsson, Jacob: Herr talman! I den nu föredragna 39 § innehåller första stycket enligt Kungl. Maj:ts förslag, att en ledamot av flottningsföreningens styrelse *skall* utses på sätt i 40 § stadgas. Detta har utskottet ändrat därhän att en ledamot av styrelsen *kan* utses på sätt i 40 § stadgas. Denna 39 § sammanhänger sålunda på det närmaste med följande paragraf, den 40. Enligt 40 § i Kungl. Maj:ts proposition skall Konungens befallningshavande i det län, där flottningsföreningens styrelse har sitt säte, alltid utse en ledamot av flottningsföreningens styrelse. Utskottet har här gått tillbaka till den ståndpunkt, som intagits av de flottningssakkunniga och infört den bestämmelsen att ett allmänt ombud i styrelsen skall utses endast där Konungens befallningshavande finner det vara önskvärt »för tillgodoseende av ortens skogshushållning eller andra allmänna intressen».

För min del har jag icke kunnat biträda detta utskottets beslut. Departementschefen framhåller, som mig synes med fullt fog, att de anmärkningar, som hittills framkommit emot flottningsföreningarnas förvaltning, till stor del berott därpå att flottningsföreningarna icke varit underkastade en tillräcklig kontroll från det allmännas sida. Domänstyrelsen har också i sitt yttrande över de sakkunnigas förslag fäst uppmärksamheten på angelägenheten av att ett allmänt ombud bleve insatt i flottningsföreningarnas styrelser, och domänstyrelsen framhåller därvid särskilt en omständighet. Skogägarna, d. v. s. i detta fall desamma som jordägarna, hava icke någon som helst möjlighet

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

att få sina intressen tillgodosedda med avseende å flottningen och flottledernas underhåll, men dessa skogägare kunde påräkna att i den av Konungens befallningshavande insatta ledamoten i styrelsen hava en målsman för sina intressen. Departementschefen har också emot de sakkunnigas förslag erinrat, att flottledernas stora betydelse såsom kommunikationsanstalter gjorde det icke tillrådligt att utseendet av ett allmänt ombud i styrelsen skulle ankomma på länsstyrelses lämplighetsprövning.

Då jag icke kan finna annat än att departementschefen på denna punkt har anfört fullt vägande skäl, så har jag vid denna 40 § antecknat en reservation. Vid avgivande av denna har det undfallit mig, att utskottet med den ståndpunkt, det intagit till 40 §, vidtagit ovannämnda följdändring i den 39 § genom att ändra ordet »skall», i första punkten, till ordet »kan». Jag har därför nu tillåtit mig att behandla dessa båda paragrafer i ett sammanhang, därför att de så nära sammanhänga med varandra och att jag därför kan bespara tid med att icke taga till orda vid föredragningen av 40 §.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att med avseende å 39 § yrka avslag på utskottets hemställan och godkännande av paragrafen sådan den förekommer i Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Dahl: Som den föregående ärade talaren mycket riktigt anmärkte, sammanhänger denna ändring i avfattningen av 39 §, som utskottet vidtagit, med den förändring, som utskottet föreslagit i 40 §.

Då den ärade talaren nu motiverat sin reservation vid 40 §, så torde det också tillåtas mig att gent emot honom beträffande nämnda paragraf få erinra, att det må synas vara riktigt att i allmänhet en ledamot i styrelsen bör tillsättas av Konungens befallningshavande för att bevaka det allmännas intresse. Det har däremot synts utskottet tvivelaktigt, huruvida det bör stadgas såsom regel att för varje flottningsförening en sådan ledamot skall tillsättas. Det finnes en mångfald obetydliga flottleder, där en så beskaffad offentlig uppsikt icke kan anses erforderlig och vilken skulle innebära en onödig ekonomisk tunga för de ekonomiskt svagare flottlederna. Utav denna anledning har utskottet vidtagit den ändring, som skett, i 40 § och såsom en följdändring därav denna jämkning i 39 §.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag beträffande den föredragna paragrafen.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de rörande nu föredragna paragraf framkomna yrkandena propositioner, först på godkännande av utskottets förslag i denna del samt vidare på godkännande av motsvarande paragraf av Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

40 §.

Denna paragraf hade avfattats på följande sätt:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Kungl. Maj:ts befallningshavande *i det län, där styrelsen har sitt säte, skall* för viss tid utse lämplig person att utöver det i *föreningens* reglemente angivna antal styrelseledamöter vara ledamot av styrelsen med samma befogenhet som dessa att deltaga i handhavandet av föreningens angelägenheter och med samma ansvar för styrelsens åtgärder. Till sådan styrelseledamot skall utses någon med skogs- och flottningsförhållandena i orten förtrogen person, som ej själv deltager i flottningen eller är anställd i flottandes enskilda tjänst; och njute denne av föreningen arvode, vars belopp bestämmes av Kungl. Maj:ts befallningshavande.

(i utskottets förslag:)

Kungl. Maj:ts befallningshavande *i det eller de län, där flottleden framgår, äge, där det för tillgodoseende av ortens skogshushållning eller andra allmänna intressen finnes önskvärt,* för viss tid utse lämplig person att utöver det i *flottningsförenings* reglemente angivna antal styrelseledamöter vara ledamot av styrelsen med samma befogenhet som dessa att deltaga i handhavandet av föreningens angelägenheter och med samma ansvar för styrelsens åtgärder. Till sådan styrelseledamot skall utses någon med skogs- och flottningsförhållandena i orten förtrogen person, som ej själv deltager i flottningen eller är anställd i flottandes enskilda tjänst; och njute denne av föreningen arvode, vars belopp bestämmes av Kungl. Maj:ts befallningshavande.

Beträffande förevarande paragraf hade reservation avgivits av, utom annan, herrar *Jacob Larsson, Magnusson* i Kalmar och *Strömberg,* vilka anfört:

»På de av departementschefen anförda skäl kunna vi icke biträda utskottets beslut att med avseende på denna paragraf ansluta sig till de flottningssakkunnigas förslag i den del, vari detta skiljer sig från paragrafens lydelse enligt Kungl. Maj:ts proposition. Däremot hava vi ej funnit anledning att med avseende på den av utskottet föreslagna ändringen i övrigt framföra avvikande mening. Vi anse alltså, att ifrågavarande paragraf borde erhålla följande lydelse:

40 §.

Kungl. Maj:ts befallningshavande *i det eller de län, där flottleden framgår,* skall för viss tid utse lämplig person att utöver det i *flottningsförenings* reglemente angivna antal styrelseledamöter vara ledamot av *flottningsstyrelsen* med samma etc. — — — lika med utskottet.»

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Herr Larsson. Jacob: Jag skall be att i största korthet få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av mig vid denna paragraf anmälda reservationen.

Jag vill endast be att få tillägga, att jag anser det vara så mycket mera angeläget att här yrka bifall till min reservation som det vid 50 § förekommer en reservation från annat håll, en reservation som går ut på att än mera försvaga den kontroll över flottningsföreningarnas verksamhet, som den kungliga propositionen avser att införa.

Herr Dahl: Jag hemställer om bifall till utskottets förslag. Gentemot den föregående ärade talaren tillåter jag mig erinra att han har öppen rätt, när vi komma till den 50 §, att där försöka genomdriva en förändring, som han anser vara så maktpåliggande.

Herr Enhörning: Herr greve och talman, mina herrar! Jag anser, att reservanternas formulering av denna § på ett skäligt sätt tillgodoser det allmänna intresset och jag vill på samma gång nämna att inom Sveriges rike finnas icke mindre än 203 flottningsföreningar, men att de vattendrag, där dessa föreningar bedriva sin flottning endast äga en längd av i medeltal 3 kilometer. Huruvida det då skulle vara lämpligt, att Konungens befallningshavande skulle för dessa korta stumpar, om jag får kalla dem så, tillsätta en särskild revisor, lämnar jag därhän.

Jag yrkar därför, herr greve och talman, bifall till den reservation, som avgivits av herrar Dahl, Östberg m. fl.

Herr Enhörning: Herr greve och talman, mina herrar! Jag finner, att jag tagit miste och att det är 40 § det gäller. Jag trodde att det var 50 §. Därför återtager jag mitt yrkande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt föreliggande yrkanden gjordes propositioner, först på godkännande av utskottets förslag till nu ifrågavarande paragrafs lydelse samt vidare därpå att paragrafen skulle antagas att lyda så, som förordats i den av herr Jacob Larsson m. fl. vid paragrafen avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

41—49 §§.

Godkändes.

50 §.

Denna paragraf lydde:

Styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper skola granskas av två eller flera revisorer, av vilka en utses av Kungl. Maj:ts

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

befallningshavande i det län, där styrelsen har sitt säte, och den eller de övriga å den flottningsstämma, där styrelsen väljes.

Till revisor må ej utses, den som är i föreningens eller styrelseledamots tjänst.

Revisor må, ändå att den tid, för vilken han blivit utsedd, ej gått till ända, skiljas från uppdraget genom beslut av den, som utsett honom.

Avgår av föreningen vald revisor, innan den tid, för vilken han blivit vald, gått till ända, och finnes ej ersättare, åligger det styrelsen att ofördröjligen föranstalta om val av ny revisor. Avgår revisor, som av Kungl. Maj:ts befallningshavande utsetts, skall anmälan därom genast göras hos nämnda myndighet.

Av Kungl. Maj:ts befallningshavande utsedd revisor njute ersättning av föreningen med belopp, som bestämmes av Kungl. Maj:ts befallningshavande.

Enligt en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Dahl*, *Östberg*, *von Sydow* och *Lindström* av anförda skäl ansett, att utskottet bort föreslå följande lydelse av nu ifrågavarande paragraf:

Styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper skola granskas av en eller flera revisorer.

Revisorerna utses årligen å den flottningsstämma, där styrelsen väljes; dock äge dessutom Kungl. Maj:ts befallningshavande i det eller de län, där flottleden framgår, att när sådant efter ansökan eller eljest finnes lämpligt, för viss tid utse en revisor att med övriga revisorer deltaga i granskningen.

Till revisor må ej utses den, som är i föreningens eller styrelseledamots tjänst.

Revisor må, ändå att den tid, för vilken han blivit utsedd, ej gått till ända, skiljas från uppdraget genom beslut av den, som utsett honom.

Avgår av föreningen vald revisor, innan den tid, för vilken han blivit vald, gått till ända, och finnes ej ersättare, åligger det styrelsen att ofördröjligen föranstalta om val av ny revisor. Avgår revisor, som av Kungl. Maj:ts befallningshavande utsetts, skall anmälan därom genast göras hos nämnda myndighet.

Av Kungl. Maj:ts befallningshavande utsedd revisor njute ersättning av föreningen med belopp, som bestämmes av Kungl. Maj:ts befallningshavande.

Herr von Sydow: Herr greve och talman! De sakkunnige hava föreslagit att för varje flottningsförening Konungens befallningshavande skall tillsätta en styrelseledamot och en revisor, såvida det påkallas av allmänt behov. Nu har kammaren redan beslutat, att man ifråga om styrelsen skall följa detta de sakkunniges förslag. Ifråga om tillsättandet av revisor åter föreslås, att ovillkorligen en revisor skall tillsättas av Konungens befallningshavande. Jag kan icke se, att det finnes någon anledning att i detta fall förfara efter olika normer, utan jag tror det vara riktigt att

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

tillämpa samma princip. Det finnes över 200 flottningsföreningar här i riket, och det är alldeles onödigt att Konungens befallningshavande ovillkorligen skall tillsätta en revisor i var och en av dessa föreningar. Det skulle leda till, att det tillsattes en hel del funktionärer, som finge ersättning av flottningsföreningarna, men för vilken ersättning endast ett ringa antal i själva verket skulle göra någon nytta.

Jag ber få yrka bifall till reservationen.

Herr Enhörning: Herr greve och talman! Jag anser, att reservanternas formulering av denna paragraf på ett skäligt sätt tillgodoser det allmännas intresse, och jag vill på samma gång nämna, att inom Sveriges rike finnas icke mindre än 203 flottningsföreningar, men att de vattendrag, där dessa föreningar bedriva sin flottning endast äga en längd av i medeltal 3 kilometer. Huruvida det då skulle vara lämpligt, att Konungens befallningshavande skulle, för dessa korta stumpar, om jag får kalla dem så, tillsätta en särskild revisor, lämnar jag därhän.

Jag yrkar därför, herr greve och talman, bifall till reservanternas förslag.

Herr Larsson, Jacob: Jag skulle visserligen kunna ge herr von Sydow rätt däruti, att konsekvensen borde fordra, att frågan om tillsättande av allmänt ombud såsom ledamot av en flottningsförenings styrelse och utseende av en revisor att å det allmännas vägnar deltaga i granskningen av flottningsföreningarnas räkenskaper borde lösas enligt samma principer. Det är också därför som jag ställt mig på den ståndpunkten att icke eftergiva kravet på en representant för de allmänna intressena i varje flottningsförenings styrelse. Såsom jag nyss nämnde, söker man nu att än ytterligare försvaga den kontroll från det allmännas sida, som är absolut nödvändig. Det är icke utan att flottningsföreningarna hittills i alldeles för hög grad ansett sig som representanter för de flottandes privatintressen, medan däremot de allmänna intressena fått komma i andra rummet. Därför är det med en viss styrka som departementschefen framhåller nödvändigheten av att då flottningsföreningarna hava ett offentligrättsligt uppdrag att för det allmännas räkning förvalta allmän egendom, denna flottningsföreningarnas förvaltning också skall stå under det allmännas kontroll. Det må väl vara sant, att det finns ett mycket stort antal ganska obetydliga flottningsföreningar, men det är alldeles icke sagt, att befallningshavanden skall utse en person för varje särskild flottningsförening. Det kan utses en gemensam revisor för flera flottningsföreningar, och även om man utser en revisor för varje flottningsförening, kan det utses en person i orten. Denna anordning behöver alldeles icke medföra något tungt belastande av flottningsföreningarnas ekonomi. Har man nu, såsom kammaren nyss gjorde, släppt kravet på att i varje flottningsförening skall finnas en representant i dess styrelse för det allmänna, är det ännu

mindre tillrådligt att nu även släppa efter på den kontroll från det allmännas sida, som ligger däri, att för varje flottningsförening skall utses en revisor av det allmänna.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de i avseende på nu ifrågavarande lagrum förekomna yrkandena propositioner, först på godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Dahl m. fl. vid paragrafen avgivna reservationen; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

51—54 §§.

Godkändes.

55 §.

Förevarande paragraf hade följande avfattning:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Jämte vad i övrigt i denna lag är stadgat om utövande av rösträtt och fattande av beslut å flottningsstämma gälle:

att flottande äger deltaga i handhavandet av föreningens angelägenheter endast såvitt angår det år, varunder han deltager eller deltagit i flottningen;

att med de begränsningar, som *må vara* bestämda i reglementet, rösträtt tillkommer varje flottande i förhållande till beloppet av det förlag, han enligt upprättad uttaxeringslängd tillskjutit eller har att tillskjuta till bestridande av föreningens gemensamma utgifter;

att flottande, som icke inbetalat förlag, förfallet till betalning tidigare än fjorton dagar före stämman, är förlustig sin rösträtt, intill dess inbetalningen fullgöres;

att frånvarande flottandes rösträtt må utövas genom ombud;

att såsom föreningens beslut gäller den mening, för vilken de flesta rösterna avgivas;

(i utskottets förslag:)

Jämte vad i övrigt i denna lag är stadgat om utövande av rösträtt och fattande av beslut å flottningsstämma gälle:

att flottande äger deltaga i handhavandet av föreningens angelägenheter endast såvitt angår det år, varunder han deltager eller deltagit i flottningen;

att med de begränsningar, som *äro* bestämda i reglementet, rösträtt tillkommer varje flottande i förhållande till beloppet av det förlag, han enligt upprättad uttaxeringslängd tillskjutit eller har att tillskjuta till bestridande av föreningens gemensamma utgifter;

att flottande, som icke inbetalat förlag, förfallet till betallning tidigare än fjorton dagar före stämman, är förlustig sin rösträtt, intill dess inbetalningen fullgöres;

att frånvarande flottandes rösträtt må utövas genom ombud;

att såsom föreningens beslut gäller den mening, för vilken de flesta rösterna avgivas;

att vid lika röstetal val avgöres

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

(i Kungl. Maj:ts förslag:)	*(i utskottets förslag:)*
att vid lika röstetal val avgöres genom lottning men i andra frågor den mening gäller, som biträdes av de flesta röstande eller, om jämväl antalet röstande är lika, av stämmans ordförande.	genom lottning men i andra frågor den mening gäller, som biträdes av de flesta röstande, eller, om jämväl antalet röstande är lika, av stämmans orförande.

Beträffande denna paragraf hade herrar *Jacob Larsson, Magnusson* i Kalmar och *Strömberg* reservationsvis anfört:

»Med avseende på denna paragraf hava vi inom utskottet biträtt ett där framställt yrkande, att paragrafen skulle erhålla följande lydelse:

55 §.

Jämte vad — — — — flottningsstämma gälla:
att flottande — — — — i flottningen;
att med de — — — — gemensamma utgifter, *dock må ingen utöva rösträtt för mera än en tiondel av de vid stämman närvarandes sammanlagda röstetal;*
att flottande — — — — fullgöres;
att frånvarande — — — — ombud;
att såsom — — — — avgivas;
att vid lika — — — — stämmans ordförande.»

Herr Larsson, Jacob: Även vid denna paragraf har jag tillåtit mig att anteckna en reservation vid utskottets betänkande. Utskottet har visserligen företagit en förbättring i Kungl. Maj:ts förslag därutinnan, att man något skarpare framhållit, att en begränsning i rösträtten verkligen skall ske. För min del har jag icke kunnat annat än finna de anmärkningar befogade, som på sin tid från norrlandskommitténs sida riktades mot den obegränsade rösträtt, som på många ställen i flottningsföreningarna tillämpades, och rösträtten därför böra begränsas, så att man bestämmer en viss maximigräns. Efter vad man vet har redan inom en stor mängd flottningsföreningar antagits den bestämmelsen, att ingen får utöva rösträtt för mera än $^1/_{10}$ av sammanlagda rösttalet och denna lösning av frågan har också vunnit understöd, bland annat från flottningschefernas sida.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att vid denna paragraf yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av mig m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Dahl: Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes, enligt de rörande den under behandling varande paragrafen förekomna yrkan-

denna propositioner, först på godkännande av utskottets förslag i denna del samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Jacob Larsson m. fl. vid paragrafen avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

56—64 §§.

Godkändes.

65 §.

Denna paragraf lydde:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Kungl. Maj:ts befallningshavande äge på framställning av flottningsförening förordna, att denna sammanslås med annan förening inom samma vattensystem, där sådan sammanslagning finnes lämplig med hänsyn till flottningens ändamålsenliga ordnande i vattensystemet i dess helhet samt byggnader och anstalter i de skilda flottlederna finnas i tillfredsställande skick.

Om sammanslagning av flottningsföreningar underrätte Kungl. Maj:ts befallningshavande vattendomstolen för anteckning i vattenboken.

(i utskottets förslag:)

Önska olika flottningsföreningar sammanslås till en, fatte var för sig beslut därom. Dylikt beslut jämte förslag till reglemente skall för fastställelse underställas Kungl. Maj:ts befallningshavandes prövning.

Kungl. Maj:ts befallningshavande äge ock på framställning av bivattendrags flottningsförening förordna, att denna sammanslås med huvudvattendragets förening, där sådan sammanslagning finnes lämplig med hänsyn till flottningens ändamålsenliga ordnande i vattensystemet i dess helhet samt byggnader och anstalter i bileden finnas i tillfredsställande skick.

Om sammanslagning av flottningsföreningar underrätte Kungl. Maj:ts befallningshavande vattendomstolen för anteckning i vattenboken.

Herr Enhörning: Herr greve och talman, mina herrar! Beträffande frågan om flottningsföreningarnas sammanslagning måste jag ovillkorligen skänka företräde åt Kungl. Maj:ts förslag, vilket innebär den fördelen, att om de flottande i huvudälven anse, att flottningen i biåar icke bedrives tillfredsställande, skola de äga rätt att inkorporera biån i flottleden ifråga. Detta är i synnerhet nödvändigt i biåar, som tillhöra övre delen av en flottled, alldenstund entreprenörer där mången gång bedriva flottningen för egen vinning och förhala tiden, så att virket kommer för sent ned till huvudälven för att kunna medfölja årets flottning. Detta har till

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

följd, att virket i många fall måste kvarlämnas eller flottas separat i huvudälven, om vattentillgången det medgiver. I många fall får under dylika situationer flottningen i huvudälven i dagar vänta på att virket skall kunna flottas från biåarna för att kunna medfölja årets flottning. I båda fallen fördyras och försvåras flottningen. Vad några dagars, ja, kanske endast några timmars försening långt uppe i ådalen betyder för flottningen utför älven i fallande flod, behöver man ej vara fackman för att begripa. Det är därför av den största betydelse för flottningen i huvudälven, att man genom Konungens befallningshavande kan ordna det så, att flottningen i dylika biåar inrangeras under flottningen i huvudälven. Om det är gemensam flottning såväl i huvudälven som i biåarna, kan även flottningsmanskapet i huvudälven användas, där så är av nöden, för flottningen i biåarna och härigenom tillgodoses de flottandes intressen i långt högre grad än om olika styrelser för flottningsföreningarna skola sköta om respektive flottningar var för sig.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag är det Konungens befallningshavande, som skall förordna om sammanslagning, därest sådan finnes lämplig, och anser jag, att frågan härigenom får en fullt betryggande lösning.

Jag yrkar därför, herre greve och talman, bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Herr Dahl: Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på godkännande av nu föredragna paragraf i utskottets förslag samt vidare på godkännande av motsvarande paragraf av Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på godkännande av utskottets förslag, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Enhörning* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslog en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 4 kap. 65 § i andra lagtuskottets i utlåtande nr 18 framställda förslag till lag om flottning i allmän flottled, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes motsvarande paragraf av Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 68;

Nej — 12.

5 kap.

66—69 §§.

Godkändes.

6 kap.

70 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

Å allmän flottleds skötsel och underhåll samt flottningsföreningens verksamhet utöve Kungl. Maj:ts befallningshavande tillsyn. Teknisk tillsyn å flottledsanläggningarnas underhåll och nyttjande åligger under befallningshavandes överinseende tillika tjänstemännen å väg- och vattenbyggnadsdistrikten, vilka hava att verkställa inspektion å flottlederna i enlighet med de närmare föreskrifter, som därom varda av Konungen meddelade.

Flottningsstyrelsen och flottningschefen äro skyldiga att vid tillsynens utövande på anfordran lämna vederbörande alla erforderliga upplysningar.

Om rätt att vid förefallande behov hos vattenrättsdomaren påkalla besiktning å anläggning för allmän flottled så ock om handräckning skils i 13 kap. vattenlagen.

Herr Enhörning: Herr talman! Utskottet har accepterat Kungl. Maj:ts förslag, enligt vilket Konungens befallningshavande utövar tillsyn över flottningen, och åligger det tjänstemännen i väg- och vattenbyggnadsdistrikten att utöva den tekniska tillsynen. Denna synes kunna få verkställas när som hälst, utan att flottningsföreningens styrelse eller flottningschefen därom underrättas. En sådan tillsyn har, säger jag, synts mig ingalunda tillfredsställande, ty därvid bör givitvis flottningschefen eller annat ombud för flottningsföreningen vara närvarande.

Dessa inspektioners ändamål är väl att tillse, att flottleden och flottledsbyggnaderna underhållas på ett för det allmännas bästa tillfredsställande sätt. Vad är då naturligare än att vid inspektionen flottningschefen eller annat ombud för föreningen kallas att närvara för att i samråd med den inspekterande säga sin mening om huru anmärkta brister på bästa sätt skola kunna avhjälpas?

Jag vill därför uttrycka den förhoppning, att Kungl. Maj:t vid utfärdande av administrativa föreskrifter i ämnet icke förbiser sådana bestämmelser, att flottningsföreningen skall i god tid underrättas om dylika inspektioner.

Efter härmed slutad överläggning godkändes nu föredragna paragraf.

71 och 72 §§.

Godkändes.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

73 §.

Åt denna paragraf hade givits följande lydelse:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

Har i allmän flottled virke sjunkit å ställe, där det kan vålla uppgrundning eller annan olägenhet, äge Kungl. Maj:ts befallningshavande om dylikt virkes bortskaffande enhanda vårdnad, som i 72 § första stycket sägs om underhåll av där avsedd flottledsbyggnad; stånde ock strandägare eller annan, som kan lida men av virkets kvarlämnande, fritt att, därest ej virket efter tillsägelse till flottningsstyrelse, flottningschef eller ombud, som i 44 § sägs, eller den, som inom distriktet förestår flottningen, skyndsamt bortföres, själv upptaga virket, sedan behovet därav blivit vid undersökning på platsen vitsordat av två ojävige män. Om upptagandet skall underrättelse genast lämnas till flottningsstyrelsen; och äge styrelsen avgöra, huruvida det upptagna virket skall av föreningen *för ägarens räkning* omhändertagas *mot ersättning för upptagningskostnaden* eller ock till upptagaren överlåtas.

Vad nu är sagt om sjunket virke gälle ock om virke, som i sjunkande tillstånd står upprätt i flottleden.

(i utskottets förslag:)

Har i allmän flottled virke sjunkit å ställe, där det kan vålla uppgrundning eller annan olägenhet, äge Kungl. Maj:ts befallningshavande om dylikt virkes bortskaffande enahanda vårdnad, som i 72 § första stycket sägs om underhåll av där avsedd flottledsbyggnad; stånde ock strandägare eller annan, som kan lida men av virkets kvarlämnande, fritt att, därest ej virket efter tillsägelse till flottningsstyrelse, flottningschef eller ombud, som i 44 § sägs, eller den, som inom distriktet förestår flottningen, skyndsamt bortföres, själv *på föreningens bekostnad* upptaga virket, sedan behovet därav blivit vid undersökning på platsen vitsordat av två ojävige män. Om upptagandet skall underrättelse genast lämnas till flottningsstyrelsen; och äge styrelsen avgöra, huruvida det upptagna virket skall av föreningen omhändertagas eller ock till upptagaren överlåtas.

Vad nu är sagt om sjunket virke gälle ock om virke, som i sjunkande tillstånd står upprätt i flottleden.

Herr Enhörning: Mina herrar! Herr talman! I alla tider har det varit föremål för allmänhetens spekulation att upptaga i vattendragen sjunkit virke. Under senaste årtiondena hava likväl flottningsföreningarna själva börjat ombesörja upptagningen. Det är mest pappersmassetimmer, som har största benägenheten att sjunka, och först sedan detta i stor utsträckning börjat tillföras flottlederna, har upptagning mera allmänt börjat äga rum. Om nu dylikt virke kan få upptagas på flottningsföreningarnas bekostnad, blir det givetvis föremål för mycken spekulation, och svårigheten att avgöra, huruvida det är verkligt sjunket virke som upptagits, blir naturligtvis mycket stor. Då emellertid av utskot-

tet föreslagits en skrivelse till Kungl. Maj:t med särskild anhållan, det täckes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, huruvida och på vad sätt det genom lagstiftning eller andra åtgärder må möjliggöras att i större omfattning än hittills tillvarataga det i de allmänna flottlederna sjunkna virket samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda, så yrkar jag, att motsvarande paragraf i den gamla lagen i stället måtte fortfarande förbliva gällande.

Lagförslag om flottning i allmän flottled. (Forts.)

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att i avseende å förevarande paragraf endast yrkats, av herr *Enhörning,* att densamma skulle antagas att lyda på samma sätt som motsvarande paragraf i nu gällande författning.

Därefter gjordes propositioner, först på godkännande av utskottets förslag i nu ifrågavarande del samt vidare på bifall till herr Enhörnings yrkande; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Övriga delar av utskottets förslag.

Godkändes.

De under 3:o)—5:o) intagna lagförslagen.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkterna B och C.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckta motioner dels om skrivelse till Kungl. Maj:t angående en anbefalld utredning om införande av representativt system i den kyrkliga kommunen, dels ock angående överförande till den borgerliga kommunen av ärenden rörande folkskoleväsendet m. m.

Till konstitutionsutskottet hade hänvisats *dels* en inom andra kammaren av herrar *Leander* och *Jeppsson* väckt motion, nr 38, vari hemställts, det riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t göra hemställan om, att det i samband med utredningen, huruvida och i vad mån representativt system skulle kunna införas jämväl i den kyrkliga kommunen, måtte tagas i övervägande, huruvida icke alla kostnader för kyrkliga ändamål *ävensom för folkskoleväsendet* borde beslutas

och handhavas av den myndighet, som hade sig anförtrott att besluta om kommunens ekonomiska angelägenheter i övrigt, samt huruvida icke för dylikt fall kyrkorådsinstitutionen borde i sina huvuddrag bibehållas,

dels en likaledes inom andra kammaren av herr *Berglund* väckt motion, nr 222, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, på vilka grunder ärendena rörande folkskoleväsendet, skolbiblioteken och vården av vanartade och i sedligt avseende försummade barn skulle överföras till den borgerliga kommunen och om förslag i nämnda syfte.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda skäl hemställt,

1) att herr Berglunds motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, samt

2) att riksdagen i anledning av herrar Leanders och Jeppssons motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och i vilken omfattning ekonomiska angelägenheter jämväl i vad de avsåge kyrkliga ändamål skulle kunna handläggas av den myndighet, som ägde besluta om den borgerliga kommunens ekonomiska angelägenheter.

Reservationer beträffande utskottets hemställan hade avgivits:

1:o) av herr *K. J. Ekman*, vilken med instämmande av herrar *Bellinder*, *von Mentzer*, *Hulting* och *Schyller*, friherre *Fleetwood* samt herrar *Henrikson*, *Norman* och *Nilsson* i Antnäs anfört: »Det i motionen nr 38 av herrar Leander och Jeppsson framförda förslaget därom att alla frågor rörande utgifter för kyrkliga ändamål skulle överföras till den borgerliga kommunens beslutande organ är till sina konsekvenser av synnerligen vittgående räckvidd. Det skulle innebära, att kyrkan principiellt berövas självständig ekonomisk tillvaro och i detta hänseende inordnas under det borgerliga samhället. Helt visst skulle därav snart nog bliva en följd, att kyrkan bleve beroende av det borgerliga samhället även i fråga om sin rent andliga verksamhet, vilken i många fall är i icke ringa mån beroende av att behövliga medel ställas till förfogande. Med hänsyn härtill har jag ansett, att ifrågavarande motion bort av utskottet avstyrkas»;

2:o) av herrar *Hellberg*, *Olof Olsson*, *Gullberg*, *Jansson* i Edsbäcken, *Engberg* och *Persson* i Tofta, vilka, ehuru de i sista hand röstat för utskottets förslag, önskat, att utskottet måtte hemställa om utredning (eventuellt i samband med redan pågående utredningar), huru det viktiga önskemålet om enhetlighet i den kommunala förvaltningen i stället för den nu rådande dualismen skulle kunna uppnås.

Vidare hade i avseende på motiveringen reservationer anmälts:

1:o) av herr *von Mentzer*, som ansett, att motiveringen i fråga om herr Berglunds motion i stället för vad utskottet yttrat å sid. 9 i utlåtandet bort hava viss angiven lydelse;

2:o) av herr *K. J. Ekman*, som, med instämmande av herrar *Bellinder* och *Hulting*, förklarat sig av angivna orsaker icke kunna

instämma i den motivering, utskottet anfört för sitt avstyrkande av herr Berglunds motion, så som denna motivering blivit avfattad.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten 1.

Om införande av representativt system i den kyrkliga kommunen.

Herr von Mentzer: Den nu föredragna punkten av det föreliggande utlåtandet avser såsom herrarna veta endast herr Berglunds motion. I denna motion föreslås, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, på vilka grunder ärendena rörande folkskoleväsendet, skolbiblioteken och vården av vanartade och i sedligt avseende försummade barn skola överföras till den borgerliga kommunen och om förslag i nämnda syfte». Utskottet har enats om att avslå denna motion, men beträffande motiven härför, hava dessa varit, såsom måhända herrarna iakttagit, mycket olika. Herrar Ekman, Bellinder, Hulting och jag hava i avgivna reservationer utgått från den åsikten, att det är såväl statens som de enskilda statsmedlemmarnas plikt att söka tillse, att den uppväxande ungdomen erhåller en kristlig fostran. Med bortseende härifrån förmenar utskottet, att alla statens medlemmar böra, oberoende av deras åsikt, huruvida barnen skola i de offentliga skolorna erhålla verklig kristendomsundervisning eller ej, få inom varje kommun för sig besluta härom. Denna åsikt stöder utskottet i första hand därpå, att alla statens medborgare skola hava samma ekonomiska skyldigheter beträffande skolväsendet. Till att börja med är väl detta om de ekonomiska skyldigheterna ej för all framtid fastslaget. Det är icke otänkbart, att de skulle kunna minskas något för dem som vilja, att verklig kristendomsundervisning skall bort ur de offentliga skolorna. Vidare är det så, att det förhållandet att tillhöra en kristen stat, som söker fullgöra sin skyldighet att tillse, att barnen erhålla en kristlig fostran, synes mig hava med sig så stora förmåner, att det icke är obilligt, att alla statens medlemmar deltaga i omkostnaderna härför.

Ytterligare påstår utskottet, »att ett begränsande av beslutanderätten i dessa frågor endast till dem, som ha behörighet att deltaga i kyrkostämma, betyder i själva verket, att inflytandet över skolans angelägenheter förbehålles åt statskyrkans medlemmar med uteslutande av främmande religionsbekännare och dem, som till utträde ur svenska kyrkan sig anmält». Detta är, som vi alla veta, icke riktigt. Beträffande kristendomsundervisningen för barn av främmande trosbekännare, som utträtt ur statskyrkan, ha statskyrkans medlemmar nämligen icke något att besluta. Om dessa främmande trosbekännare emellertid skulle kräva, att de offentliga skolorna skulle inrättas med hänsyn till deras speciella, från statskyrkan särskiljande meningar, så måste väl detta betraktas såsom ett alldeles för högt tilltaget krav, då de icke torde utgöra mer än en halv procent av landets hela befolkning. Enligt den, så-

Om införande av representativt system i den kyrkliga kommunen. (Forts.)

vitt jag har kunnat finna, senast utkomna statistiken, utgjorde nämligen de främmande trosbekännarna i vårt land vid slutet av år 1910 endast 19,402 personer, under det att samtliga medlemmar av svenska kyrkan voro 5,160,678 personer. Nu föreställer jag mig, att någon i anledning härav vill säga, att det har heller aldrig åsyftats, att de främmande trosbekännarna skulle få ett sådant inflytande. Nej, det som åsyftas är, menar man, något helt annat. Jag vill icke uttala mig om andras avsikter, men jag måste vidhålla, vad jag berört i min reservation, att det finns en stor folkrörelse, som i sin livsuppfattning utgår från den s. k. materialistiska historieutvecklingen. Denna uppfattning är enligt sin natur och enligt talrika uttalanden helt och hållet oförenlig med den kristna livsaskådningen, vilken svenska staten på grund av århundradens erfarenhet lagt till grund för sin samhällsordning och i samband härmed för sin ungdoms fostran. Med detta för ögonen kan jag icke underlåta att se ställningen nu vara den, att striden gäller, huruvida vi skola behålla eller få bort verklig kristendom, så långt som möjligt är, ur det offentliga livet. I striden härför kan man till att börja med söka inarbeta den föreställningen, att vi för tillfället endast ha att samla alla, som ha något mot statskyrkan och dess trossatser, i en grupp, som beslutar att dessa angelägenheter skola överlämnas åt de kommunala myndigheterna. Har detta väl lyckats, så kan det framdeles medgivas, att personer få utträda ur statskyrkan utan uppgivande av inträde i annat kristet trossamfund. Vi få ej glömma, att vi hava särskilda sakkunniga, som hava den saken om hand. Är det väl genomfört, finns det möjlighet, att många skola begagna sig härav, så att man i den ena kommunen efter den andra kan få de offentliga skolorna kemiskt fria från sann kristendomsundervisning. Följa vi med i denna utveckling steg för steg, hava vi borttagit statens skyldighet att söka giva barnen kristlig fostran.

Herr Ekman och jag skilja oss i en punkt, nämligen däri, att han håller före, att man kan medgiva, att skolans angelägenheter må överflyttas till de borgerliga myndigheterna, under det villkor, att det därvid förbehålles, »att kristendomsundervisningens ställning i skolan betryggas och att ett bestämt inflytande på denna undervisning inrymmes åt de kyrkliga myndigheterna». För min del fruktar jag, att har överflyttningen av skolfrågorna från de kyrkliga till de borgerliga myndigheterna en gång väl försiggått, så blir det av herr Ekman uppställda villkoret ej uppfyllt. Skulle det partisinne, som härleder sig från skilda kyrkopolitiska åskådningar, få göra sig gällande så, att personer, som väl vilja kristendomens framgång, men skilja sig i något avseende från statskyrkan, förena sig med den verkliga kristendomens fiender, så kunna de i sinom tid på ett för dem och landet i sin helhet mycket sorgligt sätt få erfara, huru dessa fiender, när de väl kommit till makten, komma att begagna sin makt. Skulle man vidare, under förutsättning att överlämnandet av kristendomsundervisningen åt de kommunala myndigheterna är en oundviklig sak, förena sig med dem,

som nu påyrka detta, kan man också i sinom tid få erfara, att det inflytande man sedermera förväntar sig helt enkelt uteblir. I bägge fallen kan det komma att ske vad som hänt mer än en gång förr, nämligen att, när moren har gjort sin tjänst, så får han gå.

Om införande av representativt system i den kyrkliga kommunen. (Forts.)

Då utskottet emellertid avstyrkt herr Berglunds motion, och det i dylikt fall lär vara praxis i denna kammare, att ett bifall till utskottets hemställan ej innebär något godkännande av utskottets motivering, har jag, herr greve och talman, intet yrkande att göra i fråga om denna motion.

Herr Gullberg: Herr talman! Den föredragna punkten rör herr Berglunds motion om överförande till den borgerliga kommunen av ärenden rörande folkskoleväsendet m. m., och med avseende därpå hemställer utskottet, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Anledningen till att utskottet fattade detta beslut var, att det upplystes under diskussionen inom utskottet av en av dess medlemmar, att det pågår en utredning om anordnande av kyrkofullmäktige och i samband härmed har också tagits sikte på denna fråga. Frågan rör landsbygden, ty vad städernas skötsel av folkskoleärendena beträffar äro dessa redan i de allra flesta städer överförda till den borgerliga kommunen, och detta har icke medfört de vådor, som den siste ärade talaren trodde, att det skulle medföra.

Jag har icke något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag, men jag har velat nämna detta med anledning av det anförande från herr von Mentzer, som vi nu hava fått lyssna till.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i nu föredragna punkt hemställt.

Punkten 2.

Om folkskole- m.fl. ärendens överförande till den borgerliga kommunen.

Herr Ekman, Karl Johan: Utskottet har i den nu föredragna punkten förordat herrar Leanders och Jeppssons motion om överflyttning av de kyrkligt-ekonomiska ärendena från kyrkostämmorna till den borgerliga kommunens beslutande organ, d. v. s. i städerna till stadsfullmäktige och på landet till kommunalstämmorna eller kommunalfullmäktige.

Utskottet har i sitt utlåtande för en sådan åtgärd anfört två särskilda skäl.

Det första skälet är, att deltagandet i kyrkostämmorna i allmänhet skulle vara så ringa, att som utskottet säger, »ofta betydande poster» kunde komma att beslutas av en minoritet bland kommunens medlemmar.

Jag tror emellertid icke, att detta uttalande är riktigt. Såväl i fråga om kommunalstämmorna som i fråga om kyrkostämmorna torde det i allmänhet förhålla sig så, att när endast smärre löpande ärenden förekomma, deltagandet är mindre, men så snart

Om folkskole- m.fl. ärendens överförande till den borgerliga kommunen. (Forts.)

mera betydande utgiftsposter eller eljest viktigare ärenden stå på föredragningslistan, komma de röstägande ganska mangrant tillstädes. Ett eller annat undantag skulle kanske kunna påvisas, men i regel tror jag, att deltagandet i kyrkostämmorna icke är mindre livligt än i kommunalstämmorna, så snart någon verkligt viktig fråga förekommer. Och således skulle förhållandena alldeles icke bli bättre i detta hänseende, om de kyrkliga ärendena överflyttades till kommunalstämmorna. Det rätta botemedlet, ifall någon ojämnhet i detta hänseende förekommer, är att man inrättar kyrkofullmäktige, på samma sätt som man redan beslutat sig för att överallt i de större kommunerna inrätta kommunalfullmäktige. Då slipper man ju denna ojämnhet, att det den ena gången kan komma några flera, den andra några färre på stämmorna. Om en sådan anordning beträffande även den kyrkliga kommunen föreligger ju redan beslut av urtima riksdagen, och frågan är överlämnad till kommittébehandling. Detta förutsätter emellertid, att liksom hittills de kyrkliga ärendena behandlas av kyrkliga organ och de borgerliga ärendena behandlas för sig av de borgerliga organen.

Utskottet talar i förbigående om den dualism, som därigenom äger rum i behandlingen av ekonomiska ärenden i kommunen. Ja, denna dualism ha vi haft hela tiden sedan 1862, och den har mig veterligt icke förorsakat några nämnvärda olägenheter. I regel komma de ledande överens med varandra i förväg och kommunicera med varandra, innan staterna fastställas. Jag har åtminstone ingen erfarenhet av att det kan vara några olägenheter vid att kyrkostämmorna eller de kyrkliga organen besluta sin stat och de kommunala borgerliga organen sin stat.

Utskottets andra skäl för en överflyttning av de kyrkliga ärendena till den borgerliga kommunen är att vissa utgifter, som beslutats på kyrkostämman, beröra ämnen, som hava lika stor betydelse för den borgerliga kommunen som för den kyrkliga. Men utskottet har icke kunnat påvisa mer än ett enda sådant ärende, nämligen beslut om anläggning och underhåll av kyrkogård. Men det lär väl icke kunna bestridas, att under alla förhållanden är frågan om anläggande och underhåll av kyrkogård i första rummet ett ärende, som berör den kyrkliga kommunen, och sålunda, även om den borgerliga kommunen har ett särskilt intresse däri, är det naturligt, att ett sådant ärende i första rummet bör behandlas av kyrkostämman eller kyrkofullmäktige, om vi få sådana.

Nu tänker sig visserligen utskottet, att ifall rätt till fritt utträde ur statskyrkan skulle komma att medgivas, skulle det kunna hända, att så många personer skulle utträda, att dessa utträdda skulle komma i majoritet, och sålunda skulle då vara naturligt, att beslutanderättten i en sak sådan som frågan om begravningsplatserna skulle tillkomma i första rummet dessa utträdda. Men detta är ju rena fantasier av utskottet, som icke kunna tillmätas den ringaste betydelse för frågans praktiska bedömande. I Tysk-

land, där man redan länge, i över 100 år, haft rättighet till fritt utträde ur landskyrkan, ha icke förekommit sådana massutträdanden ur kyrkan, som utskottet här tänker sig, oaktat avkristningen där har kommit vida längre än hos oss. Vad utskottet här säger, är således alldeles ingenting att räkna med.

Om folkskolem. fl. ärendens överförande till den borgerliga kommunen. (Forts.)

De bägge av utskottet anförda skälen för ett bifall till motionen äro saledes synnerligen svaga och intetsägande, och de kunna enligt min mening på intet sätt motivera en åtgärd, som till sina konsekvenser skulle bli synnerligen vittgående.

Frågan har nämligen en mycket stor principiell betydelse. Förslaget innebär, att den nu stadgade åtskillnaden emellan den kyrkliga och den borgerliga kommunen i ekonomiskt avseende skulle upphävas, eller med andra ord att kyrkan principiellt skulle berövas självständig ekonomisk tillvaro och i detta hänseende inordnas under det borgerliga samhället. Om man ser saken ur en mera vidsträckt synpunkt, betyder det ett utplånande till en mycket väsentlig del av skillnaden mellan stat och kyrka i vårt land, och kyrkans inordnande under staten. En sådan sammanblandning emellan stat och kyrka, emellan den kyrkliga och borgerliga kommunen har hos oss existerat i gångna tider, nämligen före tillkomsten av 1862 års kommunalförfattningar. Dessförinnan behandlades nämligen alla kommunala ärenden, såväl den kyrkliga som den borgerliga kommunens ärenden, på de s. k. sockenstämmorna. Men med den stigande utvecklingen befanns denna anordning olämplig. De hopade ärendena gjorde en arbetsfördelning nödvändig. Men därtill kommo även principiella skäl. En så intim förening som den nu nämnda, då alla såväl borgerliga som kyrkliga ärenden behandlades på sockenstämmorna, kunde gå för sig på en tid, då kyrka och stat även till sitt inre väsen sammanföllo, då så gott som alla statens medborgare även av inre övertygelse tillhörde kyrkan och delade dess bekännelse. Men i detta hänseende har en stor förändring inträtt. Staten avlägsnar sig mer och mer från den kristliga grund, på vilken den i gångna tider byggt, allt flera av dess medlemmar ställa sig främmande gentemot kyrkan; och det torde numera vara ett för alla uppenbart faktum, att kyrka och stat i sitt inre väsende icke längre sammanfalla. Tvärtom! En stor mängd personer i vårt land stå redan utanför kyrkans råmärken, och i än högre grad blir detta fallet. då, inom en säkerligen ganska nära framtid, rätten till fritt utträde ur kyrkan blir inskriven i lagen.

Det förefaller egendomligt, att utskottet under sådana förhållanden har kunnat förorda ett förslag, som innebär en tillbakagång till vad som gällde före 1862, och som förutsätter just ett sådant intimt samband mellan kyrka och stat, som då existerade men som numera icke äger rum. Ingen kan förneka, att den åtskillnad mellan den kyrkliga och den borgerliga kommunen, som genomfördes 1862 och som fick sitt uttryck i de nu gällande kommunallagarna, varit till verkligt gagn. Den storartade utveckling, som det kommunala livet såväl på kyrkans som på den borgerliga kommu-

Om folkskolem.fl. ärendens överförande till den borgerliga kommunen. (Forts.)

nens område haft att uppvisa i skydd av den större frihet och självständighet, som 1862 års kommunallagar medgivit, äro bästa beviset för att den då införda anordningen var god. Och det skulle, såvitt jag kan förstå, vara en dårskap att bortkasta allt det goda, som denna rörelsefrihet har medfört såväl för den kyrkliga som den borgerliga kommunen, och återgå till de snävare och tyngre former för det kommunala arbetet, som äro oskiljaktiga från en anordning, som på en hand åter skulle sammanföra allt det som rör icke blott borgerligt utan även kyrkligt kommunalt liv.

Jag skall vid denna sena timme icke vidare utveckla dessa synpunkter utan endast i korthet säga, att enligt min mening sålunda kyrkoärendena fortfarande som hittills böra förbli under kyrkostämmas eller respektive blivande kyrkofullmäktiges beslutanderätt och jag tillåter mig således, herr greve och talman, yrka avslag på såväl utskottets hemställan i denna punkt som på motionen.

Herr Gullberg: Herr talman! Konstitutionsutskottet har vid behandlingen av denna motion förmenat, att det är uppenbart att det skulle vara till en stor fördel om inför samma forum finge avgöras alla de ekonomiska ärenden, som röra en kommun, såväl de borgerliga som de kyrkliga. De skulle då bli i kommunen ungefär som det är på det statliga området. Det är riksdagen allena, som är den skattläggande myndigheten, när det gäller staten: »Svenska folkets rätt att sig självt beskatta till kommer riksdagen allena». Men vid sidan av riksdagen hava vi ett kyrkomöte, som ordnar med kyrkans angelägenheter. Om det nu stode i vår grundlag, att även kyrkomötet hade beskattningsrätt, och det väcktes förslag om att denna skulle borttagas, är jag viss om att det skulle stöta på ett mycket starkt motstånd, särskilt från herr Ekman och åtskilliga med honom. Men riksdagen har visat, att den behjärtar även kyrkliga ändamål och beviljar rätt stora anslag till sådana. Jag tror nu för min del icke alls, att den borgerliga kommunen kommer att ställa sig så njugg och oförstående emot kyrkliga önskemål, att det i denna del behöver resas något motstånd emot den reform, som här är åsyftad.

I utskottet meddelades, att det är åtskilliga prästmän, som hava förordat en sådan här förändring. Dessa prästmän hava givit uttryck åt, att det är de ekonomiska frågorna på kyrkostämmorna som många gånger åstadkomma en ovilja och aversion mot prästen, som han kunde bliva besparad ifrån, ifall dessa ekonomiska ting avgjordes av samma myndighet, som avgör den borgerliga kommunens övriga ekonomiska angelägenheter.

Nu har den föregående ärade talaren, herr Ekman, sagt, att genom en sådan här förändring, som herrar Leander och Jeppsson avse i sin motion och utskottet givit sin anslutning till, skulle kyrkan inordnas i staten på ett sätt, som skulle vara till olycka Kyrkan är redan nu inordnad i staten och är beroende av staten. Jag förstår icke att genom denna förändring någon synnerlig skill-

nad skulle uppstå på detta område. Det enda skulle vara, om den rätt till utträde ur kyrkan, som han talade om, skulle begagnas av sådana stora massor, att icke längre den borgerliga och kyrkliga kommunen skulle sammanfalla, som de ju nu i allmänhet göra. Men han har ju också sagt, att exemplet från Tyskland visar, att något sådant massutträde icke skett där, och jag tror icke, att det kommer att bliva något sådant i vårt land heller.

Om folkskole- m. fl. ärendens överförande till den borgerliga kommunen. (Forts.)

Alltså kan man med mycket stort jämnmod gå med på att, som konstitutionsutskottet föreslår, det må bliva en utredning om dessa frågor. Att det har varit olägenheter av att kyrkostämmorna haft rätt att skattlägga kommunernas invånare, det tänker jag, att vi i de olika kommunerna hava funnit ganska ofta.

Med anledning av vad jag anfört, ber jag att få yrka bifall till konstitutionsutskottets förslag.

Herr Bellinder: Herr greve och talman, mina herrar! Den föreliggande motionen av herrar Leander och Jeppsson synes mig grunda sig på mycket svaga motiv. Icke mycket starkare äro heller de skäl, som anförts av utskottet för gillande av denna motion. Ja, icke heller den siste ärade talaren anförde sådana skäl, att man kan känna sig övertygad om behovet av den förändring som föreslås, nämligen att överföra beskattningen i avseende på kyrkliga utgifter, från kyrkostämman till kommunalstämman.

Motionärerna påklaga den rådande dualismen emellan kyrkostämman och kommunalstämman. Men det är ju helt naturligt, att det måste råda en dualism, då det icke är fråga om en utan två kommuner, den kyrkliga och den borgerliga. Motionärerna anföra exempel på olämpliga kyrkostämmobeslut, som icke heller äro mycket övertygande. Sålunda nämnes, att man på en kyrkostämma kan besluta om en kyrkobyggnad, som kan kosta kanske hundratusentals kronor, och det på en kyrkostämma, som är fåtaligt besökt. Det tror jag nu icke är fallet, och jag tror icke heller, att någon annan av kammarens ärade ledamöter är övertygad om, att då det gäller ett så viktigt anslag som byggande av en kyrka på hundratusentals kronor, stämman skulle vara mycket litet besökt, utan då är jag säker om, att stämman skulle bli talrikt besökt.

Vidare säga motionärerna, att sedan ett sådant beslut fattats, så överlämnas utförandet åt en kommitté, som är mindre sakkunnig, och det begås åtskilliga misstag. Man kan icke pröva förslagen utan tager det billigaste. Sedan visar det sig, att byggmästaren gör stor förlust på byggnaden, och så har församlingen den vemodiga känslan att sitta i en kyrka, vars byggmästare har blivit ruinerad o. s. v. Jag undrar, om sådana argument kunna vara tillräckligt talande i en fråga som denna. Även om ett kyrkobyggnadsbeslut skulle fattas på en kommunalstämma, så kan det dock hända, att misstag komme att äga rum och att mindre sakkunnigt folk väljes in i en byggnadsnämnd. Men för övrigt vill jag dock säga, att kyrkostämman har till sitt förfogande lika

Om folkskolem.fl. ärendens överförande till den borgerliga kommunen. (Forts.)

kunnigt folk, som man har på kommunalstämman. Man är ju icke vid en kyrkostämma mer inskränkt i avseende på val av lämpliga personer än på en kommunalstämma, så att det anförda exemplet synes mig föga lyckligt valt för att visa behovet av att överföra beslutanderätten i kyrkliga angelägenheter till kommunalstämman.

Det vore ju också eget, om man på kommunalstämman, skulle besluta om de utgifter, som behövas för bedrivande av verksamheten inom kyrkan, då, som vi veta, i kommunalstämman även utanför kyrkan stående medlemmar hava rösträtt. Sålunda skulle det ju kunna hända, att en inflytelserik icke-medlem av kyrkan skulle kunna förhindrá ett anslag till kyrkliga ändamål, därför att han ej har något intresse av det. Ja, det skulle kunna gå därhän, att rent av kyrkans verksamhet förlamades, om utgifterna för de kyrkliga ändamålen skulle beslutas inom den borgerliga kommunen.

Här har av den förste ärade talaren anförts så goda skäl för avslag, att jag, med åberopande av dem utan att vidare förlänga debatten kan sluta med att i likhet med honom yrka avslag på utskottets hemställan och sålunda också på den föreliggande motionen.

Herr Bergqvist: Herr greve och talman! Jag har tänkt att i anledning av den förevarande motionen uttala några allmänna kyrkopolitiska tankar, men med hänsyn till den långt framskridna tiden skall jag avstå därifrån.

Denna motion berör ju närmast kyrkans ekonomiska ställning i lokalförsamlingarna. Det är ju i själva verket fråga om att avskaffa den kyrkliga kommunen såsom en ekonomisk institution och låta den uppgå i den borgerliga kommunen. Då detta ovädersägligen skulle hava de mest vittgående konsekvenser med sig för kyrkan i dess helhet och innebära en stor fara för dess självständiga liv samt då enligt min uppfattning denna fråga, om den över huvud skall upptagas till utredning, bör upptagas i ett större sammanhang, så ber jag, herr talman, att få yrka avslag såväl på motionen som på utskottets hemställan.

Herr Olsson, Olof: Herr talman! Jag skall bli mycket kortfattad. De åskådningar, som samlat sig och kommit fram till yrkande här, äro olika, och då min uppfattning kanhända inte sammanfaller med någon av de andras, ber jag att få säga ett par ord.

Om det hade varit på det viset, att den världsliga kommunen sammanfallit med den kyrkliga; om medlemmarna i den ena i själ och hjärta också hade hört till den andra, då är det uppenbart, att en diskussion på detta område varit fullkomligt onödig. Men nu är det ju inte så. Det är ju tvärtom på det sättet, att en oöverensstämmelse äger rum och att denna blir allt större. Den kyrkliga kommunen krymper samman mer och mer, beroende på omständigheter, som äro mångahanda och som jag inte alls tänker

rada upp just nu. Men allt fortfarande agerar den kyrkliga kommunen, som om den representerade den världsliga kommunen i dess helhet. Så länge det rör likgiltiga ting, exempelvis hur det skall ordnas med bänkarna i kyrkan och dylikt, lämnar detta människorna tämligen oberörda. Men i och med att detta förmynderskap tar sig uttryck i skattläggning av den världsliga kommunens medlemmar, blir man genast på det hållet en smula mera livaktig.

Om folkskolem.fl. ärendens överförande till den borgerliga kommunen. (Forts.)

Det är detta som är bakgrunden. Det har skett en utveckling, och en utveckling sker allt fortfarande, som man kan beklaga eller inte beklaga, beroende på olika ståndpunkt. Men jag tror, att man kan ena sig om att förhållandena sådana de för närvarande äro, inte äro bra och att de böra rättas till. Nu är det min mening, att de endast kunna rättas till på ett sätt, i en riktning, men jag tänker inte i kväll driva den meningen utan tänker endast, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågavarande punkt hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle avslå såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bäckström* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår såväl vad konstitutionsutskottet hemställt i punkten 2 av sitt utlåtande nr 17 som den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 48;

Nej — 29.

Lagförslag om uppskov med viss värnpliktstjänstgöring.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillägg till § 27 mom. 4 värnpliktslagen den 17 september 1914 ävensom en i ämnet väckt motion.

Genom en den 7 mars 1919 dagtecknad proposition, nr 157, vilken blivit hänvisad till första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t under

Lagförslag om uppskov med viss värnpliktstjänstgöring. (Forts.)

åberopande av propositionen bilagt, i statsrådet fört protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

angående tillägg till § 27 mom. 4 värnpliktslagen den 17 september 1914.

Härigenom förordnas, att till § 27 mom. 4 värnpliktslagen den 17 september 1914 skall fogas ett nytt stycke av följande lydelse:

Där sådant med hänsyn till utbruten farsot eller andra utomordentliga förhållanden prövas vara av nöden, äger Konungen förordna, att tjänstgöring skall taga sin början eller återstående del därav fullgöras å senare tid än i mom. 1, 2 eller 3 föreskrives.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1919.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft en med anledning av densamma av herr *Mossberg* inom andra kammaren väckt motion, nr 368, däri motionären hemställt, att riksdagen ville besluta sådant tillägg till det framlagda lagförslaget, att det gåves rätt och skyldighet för vederbörande militärbefäl att under den tid, den föreslagna lagen komme att tillämpas, bereda militär av officers och underofficers grad permission i största möjliga utsträckning.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda skäl hemställt,

1) att ifrågavarande proposition måtte av riksdagen bifallas;

2) att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet fanns fogad en reservation av herrar *Gezelius* och *Rogberg*, greve *Spens*, samt herrar *Fagerlin*, *Köhlin*, *Hederstierna* och Svensson i Betingetorp, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka, att lagen måtte bliva gällande allenast till och med den 30 april 1920.

Greve Spens: Emot första punkten i utskottets hemställan hava sju ledamöter av utskottet och däribland jag anfört reservation, och jag skall nu angiva skälen för denna reservation.

För närvarande gäller en provisorisk lag av samma lydelse som den nu föreslagna lagen. Den provisoriska lagen antogs av urtima riksdagen i höstas och gäller till och med den 30 innevarande april. Vid urtima riksdagen föreslog Kungl. Maj:t liksom nu, att lagen skulle erhålla definitiv giltighet, men urtima riksdagen beslöt på tillstyrkan av dess andra särskilda utskott, att lagen endast skulle erhålla tillfällig karaktär och gälla till utgången av innevarande april månad. Såsom skäl för sin åsikt, att lagen endast borde få tillfällig karaktär, anförde särskilda utskottet, att utskottet på grund av den utredning, som förelåg i ärendet, icke kunde bilda sig en bestämd uppfattning om huru-

vida och i vilken utsträckning uppskov borde kunna äga rum jämväl av annan anledning än utbruten farsot och ej heller huruvida en lagändring av ifrågavarande innebörd icke nödvändiggjorde ändrade bestämmelser jämväl i andra delar av värnpliktslagen.

Lagförslag om uppskov med viss värnpliktstjänstgöring. (Forts.)

Kungl. Maj:t har nu ånyo framlagt proposition om en definitiv lag i ämnet, men därvid har ej givits någon annan ny utredning, än att det dels visats, att det för influensans skull fortfarande torde vara behövligt för Kungl. Maj:t att hava rätt att förordna om sådant uppskov med värnpliktstjänstgöringen, som lagen avser, och dels meddelats, att, enligt vad en verkställd undersökning givit vid handen, den föreslagna ändringen i värnpliktslagen ej skulle nödvändiggöra andra ändringar i samma lag. Den av urtima riksdagen i övrigt begärda utredningen har icke lämnats i den nu förevarande kungl. propositionen.

Redan detta kunde ju vara tillräckligt skäl att giva lagen endast tillfällig karaktär, men även andra omständigheter böra enligt min mening här mana till försiktighet och att icke antaga en definitiv lag i ämnet.

Den föreslagna lagen lämnar Kungl. Maj:t en utomordentligt stor makt. Den berättigar Kungl. Maj:t att vid utbruten farsot eller *andra utomordentliga förhållanden*, som ju är ett tänjbart uttryck, uppskjuta de värnpliktigas tjänstgöring, utan att lagen därvid gör någon begränsning. Hela vårt försvarsväsen kan på sådant sätt för en lång tid framåt försättas ur funktion. Riksdagen brukar ju eljest vara mån om att ej utöka Kungl. Maj:ts makt, och här synes anledning förefinnas att iakttaga försiktighet därvid.

Vid de av mig nu angivna förhållandena anser jag, att lagen bör hava blott tillfällig karaktär, och jag yrkar därför bifall till den reservation, som har anförts av oss sju reservanter, och hemställer således, att kammaren måtte för sin del besluta, att övergångsstadgandet till lagen skall hava följande lydelse: »Denna lag träder i kraft den 1 maj 1919 och gäller till och med den 30 april 1920.»

Herr Åkerman: Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Greve Spens har i sitt anförande lämnat en historik över frågan och tillika anfört att han anser, att den begärda utredningen fattas i det stycket, att man icke skulle hava fått svar på den första frågan i det särskilda utskottets utlåtande, nämligen huruvida och i vilken utsträckning uppskov borde kunna äga rum jämväl av annan anledning än utbruten farsot. Men det ligger ju i sakens natur, att en sådan utredning icke kan lämnas, med »andra utomordentliga omständigheter», förstås naturligtvis förhållanden, som kunna vara lika ödesdigra som en utbruten farsot, och det kan icke lämnas någon vidare utredning därom än vad som framgår av ordalagen.

Lagförslag om uppskov med viss värnpliktstjänstgöring. (Forts.)

Jag kan nu icke finna, att det är någon så utomordentlig makt som i detta avseende skulle läggas i Kungl. Maj:ts hand, utan föreställer mig, att riksdagen med fullt förtroende kan lämna Kungl. Maj:t den befogenhet som här avses. Som vi hava all anledning att hoppas, att numera Kungl. Maj:t och riksdagen skola vara ett hjärta och en själ, så tror jag, att man så mycket mindre behöver bekymra sig för att denna makt, som greve Spens tycker är så oerhörd, skall på något vis missbrukas av Kungl. Maj:t. Skulle mot förmodan detta ske, så finns det något som heter konstitutionellt ansvar, men det torde nog icke inträffa några sådana händelser, att man skall behöva reagera mot Kungl. Maj:t på dylikt sätt.

Jag tycker alltså, att hela saken icke alls har de dimensioner, som greve Spens velat giva den, utan att kammaren borde kunna ganska lugnt följa utskottets hemställan, vartill jag vågar tillstyrka bifall.

Herr Rogberg: Ovanpå vad den förste ärade talaren i denna sak anfört torde egentligen icke vara mycket att tillägga, men det må väl sägas att då gällande regeringsform föreskriver, att innan regeringsärenden i statsrådet föredragas, de skola beredas genom inhämtande av utlåtanden av vederbörande ämbetsverk, så kunde man ju hava förväntat, att Kungl. Maj:t skulle genom ämbetsverkens hörande ha gjort ett försök att få en närmare fixering av det i lagförslaget upptagna uttrycket »andra utomordentliga omständigheter». Nu lämna motiven till den kungl. propositionen icke någon som helst vägledning att avgöra, huruvida en inträffad händelse kan anses såsom ett utomordentligt förhållande och således påverka tillämpningen av värnpliktslagens föreskrifter angående de värnpliktigas övningar.

Ett bifall till propositionen innebär faktiskt en avskrivning av riksdagens makt till förmån för konungamakten eller regeringsmakten på området. Det må vara möjligt och är önskligt, att Kungl. Maj:t och riksdagen alltid skola vara, såsom den närmast föregående talaren uttryckte sig, »ett hjärta och en själ», men förhållandena kunna utveckla sig i en annan riktning trots den parlamentarism som för närvarande råder och då torde väl försiktigheten bjuda, att, riksdagen icke har lämnat ifrån sig något av sina befogenheter.

Reservanterna hava ansett, att den ökning i makt i förhållande till värnpliktslagens tillämpning, som Kungl. Maj:t begärt, under förhandenvarande förhållanden kunna lämnas Kungl. Maj:t för en begränsad tid. Till att giva den för beständigt torde icke finnas någon anledning. Jag hoppas och vågar anhålla, att kammaren i denna punkt skall ansluta sig till den uppfattning, som har uttalats av reservanterna, varför jag ber att få instämma i greve Spens yrkande.

Herr statsrådet frih. Palmstierna: Herr talman! Jag vill

Lagförslag om uppskov med viss värnpliktstjänstgöring. (Forts.)

till en början fästa uppmärksamheten därpå, att varför denna proposition nu har framkommit igen, är ju att behovet har visat sig vara detsamma som tidigare, och att propositionen fått denna form är därför, att man har funnit, liksom Kungl. Maj:t ansåg redan förra gången, att själva behovet kan framträda vid tidpunkter, då man skulle nödgas sammankalla en urtima riksdag endast för den sakens skull, för det händelse Kungl. Maj:t icke har denna makt i sin hand.

Nu föreligger här såvitt jag kan bedöma endast den skillnaden att vederbörande reservanter vilja, att lagen skall givas på ett år och icke givas på längre tid, utan som sagt för ett år i taget. Kungl. Maj:t kommer givetvis, eftersom Kungl. Maj:t finner behovet föreligga fortfarande, att upprepa propositionen. Och då skulle man alltså komma att lämna denna befogenhet för ett år i taget. Man skulle kunna draga ut konsekvensen, att det i realiteten bleve detsamma, men varför skall man då gå på den linje som reservanterna här följa? Det förefaller mig vara onödigt.

I själva verket bottnar detta i att man tilltror Kungl. Maj:t en sådan tolkning av denna lag, att ett missbruk skulle kunna ske. Skulle det visa sig, att ett missbruk ifrågakommer — man till och med går till en sådan överdrift som greve Spens, att hela vårt försvarsväsen skulle sättas ur funktion — så är det ju alldeles givet, att riksdagen skulle försumma sin konstitutionella skyldighet, såvida den icke påtalade den Kungl. Maj:t, som så förfore.

Det förefaller mig, att man i detta fall icke frånhänt riksdagen den makt, som det här talats om, och att man utan någon betänklighet bör kunna giva denna myndighet åt Kungl. Maj:t även för längre tid än ett år, såsom förordats i den kungl. propositionen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder förekommit propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten i förevarande utlåtande.

Därefter gjorde herr talmannen till en början enligt de angående punkten 1 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i denna punkt hemställt samt vidare därpå att ifrågavarande lagförslag skulle antagas med den ändring, att i slutet av promulgationsstadgandet tillades orden: »och gäller till och med den 30 april 1920»; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Åkerman* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 19 punkten 1 med den av greve Spens föreslagna ändring, röstar

Ja;

Lagförslag om uppskov med viss värnpliktstjänstgöring. (Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 46;

Nej — 28.

Beträffande punkten 2, yttrade herr talmannen, hade endast yrkats bifall till utskottets hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten 2 hemställt.

Ang. en statens telegrambyrå.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, om åvägabringande av utredning och förslag angående en statens telegrambyrå.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 120, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta undersöka och eventuellt framlägga förslag om en statens telegrambyrå, vilken efter övertagande av de enskilda telegrambyråerna eller möjligen tills vidare i konkurrens med dem skulle ha till uppgift att meddela objektiva, mångsidiga, likvärdiga och opartiska upplysningar till alla tidningars läsekretsar och således i sin mån bidraga till avskaffande av den för individ och samhälle ruinerande partifostran, som påginge under den nuvarande ordningen med dess andliga kartellväsende.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på angivna grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr Lindhagen: Jag har icke väntat mig, att denna motion skulle bifallas; det är första gången saken förekommer, och då är det icke anledning att vänta sig annat än ett enhälligt utskott mot saken. Men i alla fall är jag ganska nöjd med utskottets utlåtande, ty utskottet har tagit saken på allvar och förebragt en utredning och i allmänhet, så vitt man kan döma av utlåtandet, betraktat saken såsom ganska viktig. Nu skall jag be att få yttra några ord om saken i alla fall trots den sena timman och trots det enhälliga avstyrkandet.

Det är en utgångspunkt som är fullständigt gemensam för mig och utskottet och den har utskottet satt i spetsen av sitt utlåtande. Det anser nämligen, att motionärens hemställan är »obetingat lovvärd, då den är förestavad av en önskan, att alla tid-

Ang. en statens telegrambyrå. (Forts.)

ningar, oavsett partiställning, måtte bli satta i tillfälle att meddela sina läsekretsar objektiva, mångsidiga, likvärdiga och opartiska upplysningar». Om detta äro vi således fullt ense, och då gäller för det första att fråga: är det ordnat på det sättet nu? Nej vi veta, av erfarenhet att det kan icke vara så, såsom samhällssystemet nu är organiserat. Jag kan icke förebrå tidningarna någonting heller. I varje fall även i den punkten äro motionären och utskottet ense, ehuruväl motionären mera betonar missförhållandet och utskottet — förklarligt nog då en aktad publicist skrivit utlåtandet — ser mera milt på detsamma. Nu är således frågan: vad skall göras? Ty är det ett missförhållande, måste något åtgöras. Då kan ju sägas, att här är det två system att välja på: den enskilda företagsamheten och statens ingripande. Det är den gamla problemställningen, som alltid är ofruktbar och aldrig kommer ur fläcken, med en ständig pendelrörelse från det ena missförhållandet till det andra. Jag vill därför icke påstå, att en statens telegrambyrå är något ideal, åtminstone icke om den skulle inrättas så, som de auktoriteter utskottet rådfrågat ha trott att den skall inrättas, ty då är förslaget ganska förkastligt, och då kan man lika gärna bibehålla det ena missförhållandet som att kasta sig över i ett annat.

Min utgångspunkt är, att efter allt som inträffat, — och det är många erfarenheter vi haft och talet om att skapa en ny värld är gammal som mänskligheten — man starkare än någonsin har en känsla av att vi måste komma ifrån det upplösande partisystem, som vi för närvarande lida under och som förstör våra karaktärer så mycket som möjligt. Därtill finnes icke någon möjlighet, så länge faktiskt i hela det politiska livet och i statsmaktens verksamhet, som dock är verkstaden för att skapa bättre förhållanden, icke mänskligheten är det högsta, utan partiet är det högsta. För det ändamålet sållas och indelas vi i vissa fällor. Varje parti har sin. Det gäller att få in så många valmän som möjligt i fällan, ty det gäller makt, partipolitisk makt, fram till statsrådstaburetterna —, och det är ju ett förfärligt magert mål för våra strävanden. Mänskligheten delas upp i kategorier. Man skall vara konservativ, radikal, liberal, gammalsocialist, vänstersocialist, bolsjevik, demokrat, tyskvän, franskvän, eller något annat dylikt, något av allt detta skola de stackars människorna vara. Jag säger: Vilken gränslös smörja! Det är väl snarare så, att man skall fråga sig: Vad är rätt, vad är mänskligt? Punkt och slut. Men det få vi icke göra. Emellertid, för att få in människorna i de olika fällorna måste man leda dem i en viss riktning. Denna undervisning, som partipressen meddelar, måste vara inriktad på att framhålla den egna fällans utmärkthet och det förkastliga hos de andra partierna — ehuru med en viss hovsamhet ibland, så att det icke tager sig för illa ut. Ty vart skulle det taga vägen, om partimenigheten finge lära sig mänskliga synpunkter. Då kunde det hända, att partierna sammansmälte till ett, de skulle i varje händelse äventyra att gå sönder och det vore naturligtvis en förfärlig olycka.

Ang. en statens telegrambyrå. (Forts.)

Sådant är systemet, och pressen gör sin skyldighet och kan icke annat. Det råder således minst sagt ett stort missförhållande.

Att gå fram i bred front mot detta senare blir med tiden en naturnödvändighet. Det är det framtida systemet, som kommer att utveckla sig i ett starkt crescendo. Det är jag övertygad om. Den väckta frågan om inrättande av en statens telegrambyrå är en liten påminnelse och ett uppslag bland många i räddningsarbetet undan partiväsendets förvildning. I detta väsende möter såsom dess malsmän visserligen främst partistyrelsen, som sköter det hela och för oss in i fållorna. Vid sidan av detta imperium dominerar partitidningen, ett aktiebolag, ett ekonomiskt företag, med en egen styrelse, som tillsätter redaktör och övrig personal. Den måste hålla sig någorlunda till partiet, men den kan laborera på egen hand och gör det även, så snart tillfälle yppar sig samt ombildar på detta sätt mången gång opinionen efter sina privata meningar och intressen.

Så tillkommer en tredje institution. Ett par tre människor med tillgång till en tryckpress och en kontorslokal bilda en telegrambyrå. De blir ett aktiebolag för att furnera pressen med meddelanden på sätt som dessa personer anse »lämpligt.» På det sättet tillkommer den ena telegrambyrån efter den andra. Även denna inrättning får makt genom pressen över människorna och den politiska uppfattningen. Den enskilde medborgaren har icke tid till annat än att sköta sina sysslor och på sin höjd råd att halla sig med en tidning, och då får han droppe för droppe, dag för dag, insupa vissa synpunkter på ett visst bestickande sätt och lära sig, att allt annat är förkastligt. Som sagt, dessa läsare bliva icke fria människor, tvärtom, de styras av en partitidning, och tidningen styres av partiet, och partiet styres av partikonjunkturerna.

I detta spel är som sagt telegrambyråerna en av kuggarna. Vi ha tre telegrambyråer: Svenska telegrambyrån, Nordiska presscentralen och en vänstersocialistisk telegrambyrå, som nyligen bildats, såsom det visst hette, för att till vänstersocialistiska pressen sprida lämpliga artiklar, d. v. s. de som byråns ägare anse lämpliga. På det sättet blir även tidningarnas läsekrets lämplig.

Nu är det givet att, om en telegrambyrå under sken av opartiskhet furnerar hela pressen, förefaller det mera ofarligt, mera allmänmänskligt. Men det är icke så, och det kan icke i allo vara det. Till en början tillgodoser den det faktiska nyhetsmaterialiet men sorterar och stryker eller med andra ord cencurerar titt och ofta efter individuella partipolitiska impulser. Nästa gång kommer en rent politisk inlaga av det ena eller det andra slaget. I motionen har behandlats detta missförhållande därför att det bör vara lättast att börja med det, innan man går till det övriga eländet, som vi alla äro delaktiga i och varenda en bidrager till att halla vid makt efter förmåga.

Nu har jag påstått, att telegrambyråerna, även de svenska ha en viss benägenhet att ordna sig etter och furnera en viss parti-

press och även i sina meddelanden ungefär rätta sig icke oväsentligt efter de ensidiga synpunkter, som där förekomma. Detta har fullständigt bestritts av de aktade styrelser som av utskottet hörts i frågan. De ha skrivit lugnt och sansat, och jag har ingenting annat att beklaga mig över, än att de säga, att min framställning är oriktig Men jag påstår å min sida att deras icke heller är fulla sanningen. De betona var och en i sin ordning tämligen ensidigt de synpunkter, de vilja framhålla. Då jag sagt att Svenska telegrambyrån mest furnerar de s. k. borgerliga tidningarna och Nordiska presscentralen den socialdemokratiska pressen, så har jag grundat det omdömet, därpå, att jag har egen erfarenhet av detta, och medlemmar av dessa organisationer själva sagt, att de dela denna min uppfattning. Det är riktigt såsom det står, att dessa telegrambyråer furnera hela pressen oavsett partiställning. Det är riktigt; men i allmänhet ha de en klockarkärlek till en viss press — åtminstone hade man det förr — och denna vissa press till sin speciella telegrambyrå. Var och en, som vill hava ut någonting i pressen, är nödsakad att skicka det både till Svenska telegrambyrån och till presscentralen och snart kanske också till den rent vänstersocialistiska telegrambyrån o. s. v. i den mån de bliva flera. Vad har man iakttagit, när de s. k. borgerliga tidningarna fått meddelanden från båda hållen. Jo, de skriva »Vi ha från Svenska telegrambyrån mottagit följande meddelande.» Men i den socialdemokratiska pressen heter det: »Vi ha från Nordiska presscentralen mottagit följande meddelande.» Det är min erfarenhet.

Ang. en statens telegrambyrå. (Forts.)

En framstående medlem av Svenska telegrambyrån har vidare sagt mig, att hans bestämda uppfattning vore, att det enda rätta vore att telegrambyråverksamheten bleve en statsinstitution. På presscentralen hade jag ett samtal med en särdeles framskjuten person som i anledning av mina uttalade bekymmer medgav, att tendenserna onekligen alltmera gå framåt mot en partispecialisering och att det blir allt svårare för en enskild person att få ut några åsikter eller några meddelanden, ty han måste vända sig till allesamman och ändå äventyrar han svårigheter i mångahanda avseenden. Framtiden i det avseendet är således ganska hopplös. Nu bestrides det av dem, som yttrat sig, för det första, att det existerar en sådan där fördelning; men jag säger att tendensen går i den riktningen och att svårigheterna bliva olidliga, i samma mån som det blir flera telegrambyråer. Vidare bestrides det, att byråerna behärska viss del av pressen, i det att tidningarna själva välja sitt textinnehåll. Det är klart att tidningarna handla efter eget tycke, men telegrambyrån behärskar *i vad på den ankommer*, den press, den furnerar.

Så framhålles det vidare att, då motionären betonar, att ett andligt kartellväsende här gör sig gällande, skulle, om telegrambyrån lades under statens kontroll, där också uppstå samma kartellväsende, då alla människor äro beroende av sin miljö. I detta ligger åtskilligt, det skall jag gärna medgiva. Men det blir i alla

Ang. en statens telegrambyrå. (Forts.)

fall möjlighet till större garanti, förefaller det mig, med en enda och statligt kontrollerad telegrambyrå, för att få någorlunda fullständiga och oväldiga meddelanden.

Dessa erinringar grunda sig för övrigt på en missuppfattning, som delvis vållats av motionärens underlåtenhet att närmare angiva, hur han tänkt sig sakens ordnande. Min mening är, att hithörande bestämmelser skulle förankras i tryckfrihetsförordningen. Byrån skulle bli en folklig institution, något, som motsvarade justitieombudsmannainstitutionen. Den skulle med synnerlig omsorg organiseras i en anda, som kunde göra det möjligt att få objektiva, riktiga och allsidiga meddelanden utan påverkan av partierna och deras målsmän vare sig i regering eller annorstädes.

Nu säger man, att det bästa är, om dessa byråer uppehållas genom enskild företagsamhet, såsom enskilda pressbyråer. Publicistklubben framhåller emellertid, att en enda byrå det är idealet, ungefär såsom det nu är inrättat i Danmark och även i Norge i viss mån. Därvid hava också motionärens och auktoriteternas funderingar mötts om det önskvärda i att hava en enda byrå. Men då jag tänkt, att staten skulle gripa in på något sätt, ha de tänkt sig en enda byrå, tillkommen på det sättet, att hela pressen skulle slå sig tillhopa, vilket emellertid även det innefattar en begränsning av det enskilda initiativet och en omvälvning av det nuvarande tillståndet. En sådan ordning skulle bli bättre än den nuvarande menar man. Men blir den tillräckligt mycket bättre? Detta skulle bli bättre än såsom det nu är.

Vad är en sådan pressbyrå? Det är en enskild affär i alla fall, med en enskild person, som förestår densamma, och han är icke mer än människa. Om vi, för att taga ett exempel, nu tänka oss talarstolen här i riksdagen, som är avsedd att vara själva högsätet för yttrandefriheten i landet, därifrån dess representanter skola uttala sig och från vilken svenska folket skall få veta vilka meningar som bryta sig mot varandra inom riksdagen och sålunda erhålla en objektiv kunskap rörande de allmänna angelägenheterna, vilket även är det minsta man kan begära — hur sker denna förmedling och hur tar den sig ut frigjord från all allmän kontroll? Uppdraget att referera har givits åt en pressbyrå, och i allmänhet låter man numera en referent uppe på läktaren göra ett gemensamt referat åt alla tidningar. Jag vet icke, om denne referent undergått någon särskild undervisning i social etik, innan han fick uppdraget. Jag tror dock knappast, att han fått någon sådan. Han skall endast ha en någorlunda skicklig penna, relationerna göra väl även här sitt till, och så har han fått denna arbetsuppgift. Vad skall då den stackars medmänniskan göra? Han har naturligtvis partitendenser, det kan icke undgås, och sitter däruppe och skall vara mellanhand mellan riksdagen och svenska folket. Det är givet, att han tycker det är bra, som överensstämmer med hans egna åsikter, och han skriver utförligare därom, och broderar därtill litet kanske av kärlek och till-

Ang. en statens telegrambyrå. (Forts.)

givenhet. Andra meningar åter bli snävt behandlade och gärna när sinnet rinner på, något vrångt framställda. Svenska folket får således ofta nog en oriktig bild av vad som förekommer i riksdagen.

På samma sätt, om talaren är en s. k. framstående person — de äro dock oftast utpratade — eller eljest innehar en hög ställning, får han långa, vördsamt underdåniga referat, isynnerhet om han är statsråd eller rent av excellens. När åter en anspråkslös representant från landsbygden, ung och fraiche, träder fram med reala kunskaper och vill framhålla något, avfärdas hans inlägg snävt ofta blott med ett omnämnande att han yttrat sig o. s. v. Sådan upplysning får svenska folket.

Jag är ju van vid detta, så att mig personligen gör det icke något. Lustig och belysande är emellertid även min ingalunda obetydliga erfarenhet. Jag kom händelsevis in i tidningsrummet i dag på kvällen och fann Aftontidningen, som jag slog upp. Där stod, att hans excellens utrikesministern i dag hade besvarat herr Lindhagens interpellation; och sedan följde ett vidlyftigt referat av hans excellens anförande. Bland annat refererades där pietetsfullt missuppfattning om anledningen till interpellationen i fråga om dess samband med motionstidens utgång. Sedan kom några idiotiskt meningslösa futtiga rader om vad interpellanten hade svarat. På detta sätt suggereras allmänheten, till oriktiga slutsatser. Interpellationen gjordes för att göra gällande en annan uppfattning än regeringens, och då hade den väl lika rätt att bliva klart och någorlunda återgiven i de verkliga huvudpunkterna som utrikesministerns framställning. Men det går icke för sig. Sådant är oftast resultatet av det sätt, varpå yttrandefriheten är värnad kring svenska riksdagens talarstol.

På samma sätt har man också för majoriteten en mycket stor vördnad, om än ej fullt lika stor som för excellenser. Jag kommer ihåg — jag beklagar mig icke alls — huru debatten mellan herr Ekman och mig angående städerskorna och skrivbiträdena för ett par dagar sedan blev i tidningarna refererad. Där förekom ett försök åtminstone till någon redogörelse för herr Ekmans inlägg och dessutom framhölls det, hurusom i synnerhet här ropades »hör» ett par gånger när herr Ekman uppmanade herr Lindhagen att vara litet mera »humanist» gent emot utskottet. Men om motionärens framställning, och dess betonande av humanitet mot städerskorna och skrivbiträdena, fanns icke ett ord mera än att han replikerat.

Det nämndes i detta fall, till skillnad från alla andra fall den dagen icke ens att frågan blev föremål för votering. Man bibragtes sålunda den uppfattningen att motionären stod alldeles ensam, då han i alla fall trots allt fick sexton röster med sig. Och vad skola de stackars människor, för vilkas räkning motionen väcktes, få för uppfattning om sina framtidsutsikter i hägnet av de svenska statsmakternas faderliga omvårdnad.

Med andra ord, jag menar, att här måste upptagas ett arbete

Ang. en statens telegrambyrå. (Forts.)

för att hindra, att partiväsendet icke alldeles fördärvar oss, och för det första att yttrandefriheten icke blir ett monopol för andliga karteller, utan göres till ett verktyg för sanningen och objektivt återgivande av förhållandena såsom de äro. För detta ändamål måste något göras, och då tog jag såsom uppslag, lika gott som något annat, tanken på en enhetlig telegrambyrå, ordnad så, att de missförhållanden, som vi alla äro ense om såsom rådande, förminskades, samt utvecklingen inriktades mer och mer på att alla tidningars läsekretsar måtte få objektiva, mångsidiga, likvärdiga och opartiska upplysningar, en sak vars önskvärdhet vi också alla äro eniga om.

Såsom ett första förmedlande mål att sträva efter i detta avseende och såsom en opinionsyttring vill jag för denna gång yrka bifall till själva motionen. Jag hade visserligen tänkt giva mitt yrkande en annan formulering, men som herr talmannen tyckte, att det alltför mycket svävade ut i de vida rymderna, och jag giver honom rätt i detta avseende, vill jag hålla mig till motionen, och anhåller sålunda i brist på annan utväg, om bifall till densamma.

Herr Alkman: Jag skall försöka att taga denna sak en liten smula enklare och kortare än den ärade motionären gjorde, då han försökte i någon mån förtaga det intryck en och annan måhända fått av den utredning utskottet lämnat rörande hans motion och dess värde. Allra först bör jag kanske uttrycka utskottets tacksamhet för herr Lindhagens tacksamhet mot utskottet. Vi voro rädda, att han skulle kunna bliva stött över att vi kommit till ett helt annat resultat än han, men om han det blivit, var han älskvärd nog att icke visa det.

Jag skall emellertid säga, att jag för min del icke är riktigt belåten med det sätt, varpå herr Lindhagen i början av sitt anförande sökte giva oss det intrycket, att utskottet och han själv skulle i vissa avseenden vara ganska ense. Han sade, att utskottet till en början funnit »motionärens hemställan obetingat lovvärd». Det skulle då vara ganska besynnerligt, om vi därest vi funnit hans hemställan ganska lovvärd, skulle slutat med att yrka avslag på denna hemställan. Så ha vi verkligen icke handlat, då vi blott sagt att »*syftet* med motionärens hemställan synes vara vara obetingat lovvärt». Jag får anmärka, att detta sätt att referera ett fullt klart uttryck har ganska mycken likhet med det sätt, varpå motionären redan i motionen refererat den för honom tydligen mycket främmande verksamhet, angående vilken han företagit sig att motionera.

Vad själva saken beträffar skall jag icke i något avseende följa herr Lindhagen i de mycket vida rymder, där han nyss svävade ut. Jag vill bara i all korthet säga, att den väg herr Lindhagen tänkt sig för att komma från det av honom påklagade partiväsendet i pressen med färgade nyheter och färgade upplysningar, nämligen genom inrättandet av en statens telegrambyrå, som skulle

servera det nyhetsmaterial, som tidningarna behöva, den vägen är, såsom utskottet visat, fullkomligt oframkomlig. En telegrambyrås egentliga uppgift är att så vitt möjligt vara — det är i detta fall pressens mening — en automatisk registreringsapparat för vad som händer i världen, automatisk med hänsyn till händelsernas beskaffenhet, men givetvis icke automatisk med hänsyn till sovringen, den sovring nämligen, som består däri, att byrån skall lämna uppgifter av allmänt värde, av allmänt intresse, men låta vara att meddela sådana av mindre värde eller utan mera allmänt intresse. Nu visar sig av erfarenheten, att i den mån telegrambyråerna varit statsinstitutioner, vilket de oftast varit under detta krig, hava de fungerat sämre. Alla hava fullkomligt klart för sig, huru det gått till under detta krig i de krigförande länderna, där telegrambyråerna gjorts till statsinstitutioner. Aldrig har man från dessa staters telegrambyråer fått så färgade nyheter som under denna tid. Allra minst då har man erhållit »objektiva, mångsidiga, likvärdiga och opartiska upplysningar,» utan nyheterna ha genomgående varit av mindervärdig beskaffenhet ur objektivitetens synpunkt. För övrigt har det även visat sig före kriget, att just i de avseenden, där byråerna varit minst opartiska, där har detta berott på att deras nyhetstjänst påverkats av regeringarna i de länder, där byråerna funnits. Skall man försöka komma till större objektivitet ifråga om byråernas sätt att meddela sina nyheter, skall man åtminstone icke gå den väg, som herr Lindhagen tänkt sig. Jag tror, att jag i detta fall uttalar den mening, som inom den svenska pressen enhälligt omfattas av personer, tillhörande alla partier. Frågan om telegrambyråerna har under sista tiden varit ett synnerligen brännande spörsmål för svenska pressen till följd av att man där icke varit belåten med de anordningar, som i detta avseende för närvarande finnas i landet, utan önskar en annan. Den har diskuterats av pressmän i mycket stor omfattning av olika partier ooh olika riktningar, och det har visat sig, att deras uppfattning är mycket enstämmig; för att komma till det resultat, som herr Lindhagen också vill ha, är man ense om att önska *en* telegrambyrå, och man är övertygad om, att just den ensidighet i fråga om tendensen i telegrambyråernas verksamhet, som man vill undgå, skall kunna undvikas därigenom att telegrambyrån har en kundkrets, bestående av så många tidningar som möjligt inom landet av alla olika färger. Genom att det meddelas samma nyheter, till olika tidningar uppstår det ett slags kontroll från både höger och vänster. Har man från ena sidans organ den uppfattningen, att telegrambyrån är ensidig i sin nyhetsförmedling till deras nackdel, göres anmärkning därifrån, och har man från andra sidan den uppfattningen att nyheterna äro färgade till deras nackdel, så kommer anmärkning därifrån. Det blir anmärkningar från alla håll, därest byrån icke lämnar sina meddelanden så rent faktiska, som överhuvud taget möjligt är. Erfarenheten har också visat, att det är ganska gagneligt att pressen oavsett partiriktning utövar en kontroll över telegrambyråerna så god och effek-

Ang. en statens telegrambyrå. (Forts.)

Ang. en statens telegrambyrå. (Forts.)

tiv som möjligt. Under den gångna tiden har det egentligen mig veterligen bara varit tre länder, där verkliga statsbyråer förekommit, nämligen telegrambyrån i Petersburg, en rent statlig telegrambyrå, sorterande under inrikesdepartementet, vidare österrikiska korrespondentbyrån och slutligen den bulgariska. Alla som haft mera ingående erfarenhet om dessa förhållanden, veta, att snart sagt alla byråer voro dessa överlägsna med hänsyn till snabbheten och opartiskheten i lämnade uppgifter. Enligt en rätt allmän mening har den petersburgska varit minst tillförlitlig. Ifråga om den österrikiska vill jag icke så mycket yttra mig ifråga om dess opartiskhet, men i alla fall har den varit tämligen långsam. Den bulgariska känner man mycket litet till här i landet; man har icke haft mycket med den att göra. Å andra sidan den av de stora världsbyråerna, som enligt min och säkerligen också den allmänna uppfattningen skött sig bäst under de sista åren, den stora amerikanska byrån Associated Pess. har helt och hållet stått under pressens egen kontroll. Skulle en sådan organisation försökas här i landet, och man skulle nog gärna vilja åstadkomma något liknande, är jag övertygad om att det vore mycket lyckligt just för vinnandet av de fördelar, som herr Lindhagen vill vinna.

Jag skall icke längre uppehålla mig vid detta. Jag har trott mig kunna förmärka, att pressen och även allmänheten med mycket intresse följer utvecklingen för att bli ense om den lämpligaste organisationen. Alldeles säkert är att för inrättande av en statens telegrambyrå eller en byrå under statens kontroll kan herr Lindhagen icke påräkna något som helst understöd från svenska pressens sida. Huruvida han från annat håll kan påräkna sådant stöd, vet jag icke.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågavarande utlåtande hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny stat för universitetskanslersexpeditionen; och

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ny- och ombyggnad vid akademiska sjukhuset i Uppsala m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anslag till dagavgifter vid en klinik å allmänna barnhuset i Stockholm.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till dagavgifter vid pediatrisk klinik å allmänna barnhuset i Stockholm.

I anslutning till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte

a) till bestridande av dagavgifter för sjuka barn, som till provisorisk vård och för pediatrisk klinisk undervisning intoges å allmänna barnhuset i Stockholm, i den mån dylika avgifter ej ålåge Stockholms kommun eller bekostades av enskilda, anvisa på extra stat för år 1920 ett förslagsanslag, högst, 20,000 kronor;

b) för enahanda ändamål anvisa på tilläggsstat för år 1919 ett förslagsanslag, högst, 10,000 kronor.

Herr von Koch: Man får vara Kungl. Maj:t tacksam för att genom det nu för riksdagen framlagda förslaget en möjlighet gives, att det allmänna barnhuset i Stockholm blir mer utnyttjat än det för närvarande är. Emellertid lämna de i propositionen förekommande uppgifterna otvetydigt vittnesbörd om att, även om de föreslagna åtgärderna vidtagas, barnhuset icke på långt när kommer att utnyttjas. Det framgår av propositionen, att det rymmer omkring 150 ammor och över 400 barn. Besöker man barnhuset i dessa dagar, kan man icke undgå att göra den reflexionen att överläkaren därstädes har mycket rätt i sitt propositionen bifogade uttalande, däri han fastslagit »det allmänt kända förhållandet, att anstalten under decennier förfogat över stora härliga utrymmen, som underhållits, uppvärmts o. s. v. men icke utnyttjats».

Det är onekligen ganska betänkligt i en tid, då de enskilda barnavårdsanstalterna arbeta under stora svårigheter, och behovet av barnavård alltmera ökas, att en av staten understödd institution för barnavård icke skall komma till sin fulla rätt. Jag skall vid denna sena timme icke vidare ingå på anledningen till att så är förhållandet. Jag har blott velat begagna detta tillfälle för att nu, då en liten förändring äger rum vid ifrågavarande anstalt, uttrycka den förhoppningen, att Kungl. Maj:t går i författning om att en fullständig omläggning av hela institutionen kommer till stånd, för att den bättre må kunna fylla de anspråk, som ställas på en modern barnavårdsanstalt. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtanden nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående om-

organisation av kammarkollegium m. m. jämte i ämnet väckt motion; och

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av länsstyrelsens i Gävleborgs län ämbetslokaler m. m.,

bifölls vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets memorial nr 20, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 15 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet samt till lag om ändring i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse ävensom en i ämnet väckt motion, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av mark mellan kronan och Klosters aktiebolag;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa områden av kronoegendomen Näs kungsgård nr 1 jämte Ytternora nr 1 och Bergsgärdet nr 1 i Kopparbergs län;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar; samt

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den kronan tillhöriga holmen Malepert invid Marstrand.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo och företogos punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 59 A, angående reglering av utgifterna för kapitalökning för år 1920 i vad angår jordbruksärenden.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

nr 59 B, angående reglering av utgifterna för kapitalökning å tilläggsstat till riksstaten för år 1919 i vad rör jordbruksärenden.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2 och 3.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående byggnadslån och odlingsbidrag till innehavare av vissa kronoryggen i Norrbottens län;

nr 61, i anledning av utav Kungl. Maj:t gjorda framställningar angående anslag till åtgärder för linodlingens befrämjande; och

nr 62, i anledning av väckt motion om statsbidrag till riksföreningen för landsbygdens elektrifiering u. p. a. för anställande av sakkunnig personal.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 8, i anledning av andra kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående en förbättrad yrkesstatistik; och

nr 9, i anledning av andra kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av tillfälle för gevärshantverkare att befordras till fanjunkare.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Herr *Lindhagen* väckte en motion, nr 225, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till lag om arbetstidens begränsning.

Denna motion hänvisades till andra särskilda utskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11,58 e.m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Måndagen den 14 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr vice talmannen.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att professor *Gustaf Kobb* lider av influensa och därför tills vidare är oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet intygar på heder och samvete

Stockholm d. 12 april 1919.

T. Hwass,
leg. läkare.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 108, till Konungen i anledning av vissa framställningar angående pensioner och understöd.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 475, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 11, i fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utfärdande av en förordning, innefattande vissa bestämmelser rörande saluförande av tvättmedel, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 74—85.

Föredrogos statsutskottets memorial:

nr 86, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om viss ändring i dispositionen av det vid 1914 års senare riksdag beviljade anslag för stärkande av det fasta kustförsvaret; och

nr 87, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i viss fråga rörande anslag under riksstatens för år 1920 åttonde huvudtitel.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkande nr 31, sammansatta bevillnings- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, andra lagutskottets utlåtanden nr 19—25 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 10.

Anmäldes och bordlades första lagutskottets memorial nr 21, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillägg till § 27 mom. 4 värnpiktslagen den 17 september 1914 ävensom en i ämnet väckt motion.

Ordet lämnades på begäran till herr Clason, som yttrade: Jag anhåller att få föreslå, att på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden måtte uppföras främst andra lagutskottets utlåtanden från och med nr 19 till och med nr 25, därefter samtliga statsutskottets utlåtanden från och med nr 74 till och med nr 85, därpå bevillningsutskottets betänkanden nr 29, 30 och 31 och sedan övriga ännu oavgjorda ärenden på dagens föredragningslista i den ordning de nu stå där upptagna.

Denna hemställan bifölls.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,17 e. m.

In fidem.
A. v. Krusenstjerna.